Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабрин 21-нэй гарана | № 178 (14198) | 1973 оной июлиин 31, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ХҮНДЭ ЗОРЮУЛАН, ХҮНЭЙ АША ТУҺАДА

РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сесси

Совет хүнүүд коммунис байгуулалтын асари ехэ программа дүүргэхын тула баяртай, зоригжолтойгоор ажаллажа байна. Уласхоорондын шахардуу байдал һулаоуулха, арадуудай хоорондын хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ зорилгоор КПСС-эй, Совет гүрэнэй баримталан бэелүүлдэг эбхи, үүсхэл түгэс политика совет хүн бүхэнэй зүрхөө ехэтэ һайшаагдана.

«Дэлхэй дээрэхи оршон байдал эли бодо хубила, зөөлэрөө. Арадууд амгалан түбшэнөөр ажаһуха аргатай болобо. Иимэ оршон байдалда амгалан ёһоной зохёон байгуулхын зорилгонуудые шиидхэхэ ябадалда, хүнэй хүсэл эрмэлзэлдэнь нэхөөрөө таарама хэрэгүүдтэ анхаралаа хандуулхада хүнгэн болоо» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Украинын ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай орден барюулхын тула Киевтэ зарлагдаһан баярай суглаан дээрэ хэлээ.

Россин Федерациин Верховно Соведэй депутадууд түсэбтэ табан жэлэй гол зорилго шиидхэлгэтэй хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула Москва ерээд байна. Эдэнэр июлиин 30-най үдэр Кремлиин Ехэ ордон соо РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сессидэ суглараба.

Үглөөнэй 10 час. Нүхэд **Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих** гэгшэдые депутадууд болон айлшад удаан альга ташалгаар угтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшын орлогшо депутат **М. Г. Воропаев** сессиие нээбэ.

Сессинүүдэй хоорондохи үе соо наһа барагшадай — РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ, депутат М. Д. Миллионщиковой, депутадууд В. Н. Полтавын, В. С. Смирновой дурасхаалые эндэ суглараагшад хүл дээрээ байжа ёһолон тэмдэглэбэ.

Удаа тээнь РСФСР-эй Верховно Соведэй шэнээр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые шалгаһан тухай Мандатна комиссиин элидхэл соносхогдоо.

Россин Федерациин Верховно Соведэй түрүүлэгшээр — СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент, Ленинскэ шангай лауреат, Социалис Ажалай Герой, академик, депутат **В. А. Котельниковые** һунгаха гэжэ депутат **Л. И. Греков** Старейшинануудай соведэй даалгабаряар дурадхаба. Энэ дурадхалые сесси бүгэдын дуугаар баталан абаад, В. А. Котельниковые РСФСР-эй Верховно Соведэй Арадай гэгээрэлэй, эрдэм болон соёлой комиссиин гэшүүнэй уялгануудһаа сүлөөлөө.

Заседани **В. А. Котельниковэй** хүтэлбэри доро үргэлжэлбэ.

Сессиин зүблэхэ зүйл иимэ асуудалнуудтайгаар баталагдаа:

1. РСФСР-эй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай.

2. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталалга.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, депутат **Е. Ф. Карпова** зүблэхэ зүйлэй нэгэдэхи асуудалаар элидхэл хэбэ.

Украинын ССР-эй партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан

МҮНӨӨДЭР ҮСЭГЭЛДЭРЭЙХИҺӨӨ ҺАЙНААР, ҮГЛӨӨДЭР МҮНӨӨДЭРЭЙХИҺӨӨ ҺАЙНААР ХҮДЭЛХЭ

Урид мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, июлиин 26-да Киевтэ Украинын ССР-эй партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан болоһо, арадай ажахын түсэбэй ба Украинын ажалшадай 1973 ондо абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай асуудал хэлсэжэ үзэбэ.

Украинын КП-гэй ЦК-гай гэшүүд ба кандидадууд, Украинын КП-гэй шалгалтын комиссиин гэшүүд, Украинын ССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, обком, горком ба райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар, ажалшадай областной, городской ба районо Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, республикын министерство болон зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, комсомолой обкомуудай нэгэдэхи секретарьнар, облпрофсоведүүдэй түрүүлэгшэнэр, промышленна предприятинуудай директорнүүд ба парткомуудай секретарьнар, колхозуудай түрүүлэгшэнэр ба партийна организацинуудай секретарьнар, совхозуудай директорнүүд ба партийна организацинуудай секретарьнар, научна зургаануудай, творческо союзуудай, хэблэлэй, телевидени болон радиогой хүдэлмэрилэгшэд зал соо суглараба.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневые үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

Президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн — СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев, СССР-эй Бэлэдхэлэй министр Г. С. Золотухин, Украинын КП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд ба гэшүүндэ кандидадууд һууба. Тэрэшэлэн ажалай вахтын геройнууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, наука ба культурын ажал ябуулагшад, партийна, советскэ, ниитын ба ажахын организацинуудай түлөөлэгшэд президиумдэ һуулсаба.

Партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаае Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий нээбэ.

Республикынгаа коммунистнууд болон бүхы ажалшадай үмэнэһөө тэрэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневые хани халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Дотоодын ба гадаадын политикын талаар КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ парти ба арадые элсүүлхын тула, Леонид Ильич, Танай, манай партиин Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой айхабтар ехэ хүсэ гаргажа байһаниие бидэнэр бултадаа мэдэнэбди гэжэ нүхэр Щербицкий хэлэбэ. Энэ хүсэлэл оролдолгын ашаар үдэр ерэхэ бүри манай агуу ехэ Эхэ оронойи экономическа хүсэ шадал урган бэхижэнэ, оронойманай уласхоорондын нэрэ хүндэ дээшэлнэ, эб найрамдалай совет программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ, манай эрдэм наука ба соёл культура хүгжэн һалбарна, совет хүнүүдэй байдал һуудал улам һайжарна, баян дэлгэр болоно.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюрое нэгэн дуугаар Хүндэтэ президиумдэ һунгаа.

«Арадай ажахын түсэбэй ба республикын ажалшадай 1973 ондо абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай» элидхэл нүхэр В. В. Щербицкий хэбэ.

Суглаанда хабаадагшадай зүрхөө халуунаар угтагдаһан нүхэр Л. И. Брежнев ехэ, гүнзэгы удхатай үгэ хэлээ.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

Совет Украинын түб хотодоорьень, тэрэниие үдэшэн ябаһан нүхэдые халуунаар угтаһанайнь түлөө суглаанда хабаадагшадта, зүрхэндэ дүтэ зурагай тэмдэгтэ нүхэр Л. И. Брежнев үгынгөө эхиндэ баяр хүргөө. Энээниие манай партиин Коммунис партиин Центральна Комитедтэ Украинын ажалшадай һайн ажалтайгаар хандажа байһан ушар гэжэ бидэнэр харанабди, — гээд тэрэ хэлээ. Нүхэр Брежнев суглаанда хабаадагшадта амаршалга, һайн хүсэлэл хүргөө.

Манай парти хүтэлбэрилэгшэ парти гээшэ гээд нүхэр Брежнев хэлэбэ. Энэ юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, дотоодын ба гадаадын олон ондоо асуудалнуудые тэрэ саг үргэлжэ анхарал доро байлгадаг ёһотой. Тиимэ гол асуудалнууд, манай бүхы ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд партиин съезднүүдэй, Центральна Комитедэй Пленумуудай шиидхэбэреэр тодорхойлогдоно. Эдэ шиидхэбэринүүд партийна организацинуудай хүтэлбэри доро манай бүхы ажалшадаар бэелүүлэгдэнэ.

Энэ түрүүн партиин хэлэнь дотоодын ажабайдал КПСС-эй ЦК-гай Центральна Комитедэй саг үргэлжын анхарал доро байдаг юм. Партиин XXIII съездын, тэрэнэй XXIV съездын һүүлэй жэлнүүдэй туршада партиин зэргэ горитойхоноор томо, тэрэнэй шанар һайжараа, нэн түрүүн партиин эгнээн хүдэлмэришэдэй тоо олон болоо. Эдэ жэлнүүдэй туршада партиин хүдэлмэриин онол аргые һайжаруулха, эдэбхи үүсхэл дэмжэхын тула, партийна организацинуудай, тус тус коммунист бүхэнэй зүгһөө ажал хэрэгтэ үүсхэлтэйгээр хандахын тула ЦК, тэрэнэй Политбюро бага бэшэ юумэ хэһэн байна.

КПСС-эй зэргын томо дайшалхы отряд болохо Украинын Коммунис партиин ехэ үүргые нүхэр Брежнев онсолон тэмдэглээ. Украинын компартиин зэргэдэ мүнөө 2,5 миллион шахуу коммунист тоологдоно. Украинын Коммунис парти — энэ хадаа эгээн орёо зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха тон хүсэтэй организаци мүн. Тэрэ хадаа манай бусад республиканууудай партийна организаци шэнги КПСС-эй ЦК-гай зүгһөө түгэс этигэл найдабарида хүртэдэг юм, тиин өөрынгөө ээлжээндэ, манай ленинскэ партиин ниитын хэрэгтэ, тэрэнэй Центральна Комитедтэ хизаарлашагүй үнэн сэхэ байдаг юм. Манай партиин зэргэнүүдэй нэгэдэл, арадтай партиин нягта холбоо барисаан — энэ хадаа манай орондо коммунис общество байгуулгын асари ехэ программые амжалтатайгаар бэелүүлгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл мүн. Манай союзна республиканууудай Коммунис партинуудай Центральна Комитедүүдэй, партиин областной комитедүүдэй, тэрэшэлэн районно шатын хүдэлмэрилэгшэдэй — райкомуудай, заводууд, совхозууд, колхозууд болон һургуулинуудай партийна комитедүүдэй секретарьнарай, эхин парторганизацинуудай секретарьнарай дүүргэдэг ехэ ба харюусалгатай үүргые нүхэр Брежнев онсолон тэмдэглээ. Тэдэнэр олониитэтэй сэхэ, үдэр бүриин барисаатай байжа, партиин политикые олониитын дунда нэбтэрүүлнэ.

КПСС-эй XXIV съезд манай ороной экономическа, культурна хүгжэлтын, совет арадай ажаһуудал һайжаруулха үргэн программа зохёогоо, мүнөөнэй үе сагта партиин, совет гүрэнэй эб найрамдалда дуратай гадаадын политикын гол хараа шугамуудые тодорхойлоо. Съездын хараалһан программа бүхыдөө амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ хэлэжэ шадаха байнабди.

Манай Эхэ ороной экономическа хүсэ шадалые дээшэлүүлхын тула ехэ юумэн хэгдэнэ. Промышленна үйлэдбэри жэлһээ жэлдэ ургана, совет арадай аша туһада ашагта малтамалнуудай ехэ нөөсые ашаглаха зорилготойгоор ехэ, холын хараатай хэмжээнүүд абтана. Манай Эхэ орон ашагта малтамалнуудаар баян юм. XXIV съездын баталһан түсэбүүд ехэшье һаа, совет хүнүүдэй оролдосотой ажалай ашаар гол түлэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан капитальна һомололгые ашаглаха ябадал совет экономикые саашаданъ хүгжөөлгэдэ туйлай ехэ удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглээд, нүхэр Брежнев манайда, орон доторнай, тэрэ тоодо Украинада, энэ талаар тодорхой дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглээ. Капитальна барилгада түсэбэй ёһоор хараалагдаһан бүхы мүнгэ зөөрине амжалтатайгаар ашаглахын тула коммунистнуудай, бүхы ажалшадай горитойхон эдэбхи үүсхэл, амжалтатайгаар дэлгэрүүлэгдэһэн мүрысөөн, харюусалгаяа мэдэрхэ ябадал, партиин хараалһан түсэбүүдые дүүргэхэ хатуу зориг хэрэгтэй юм. Капитальна барилгада хараалагдаһан мүнгэн 501 миллиард түхэриг болоно гэхэ гү, али энэ зорилгодо гүрэнэй хэзээдэшье хараалаагүй тиимэ ехэ мүнгэн һомологдохо байна.

Манай ороной хүдөө ажахые хүгжөөлгэ КПСС-эй ЦК-гай 1965 оной мартын Пленумэй энэ талаар зохёоһон партиин политикаар, мүн тэрэнэй һүүлээр болоһон съезднүүдэй, Центральна Комитедэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоно гээд нүхэр Брежнев хэлээ. Энэ политикаар хараалагдаһан хүдөө ажахын хүгжэлтын гол шэглэлнүүд гэбэл, газар тарялан эрхилэлгын культурые дээшэлүүлгэ, үрэһэнэй ажахые зүбөөр эрхилэлгэ, мелиораци хэлгэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэлгэ, оньһожоруулга үргэнөөр ябуулга болон колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар зүбөөр хангалга, моральна талаар урмашуулгые зүбөөр бэелүүлгэ болоно. Урмашуулгын удха шанар бага бэшэ юм. Энэ хараа шугамые бэелүүлхын тула хүдөө ажахыда гүрэнэй бюджедээр туйлай ехэ капитальна һомололго зорюулагдана. Манай хүдөө ажахые найдамтайгаар дэбжээхэ замаар шэнэ томо алхам хэхын тула энэ һомололгые бодомжотойгоор ашаглажа шадаха хэрэгтэй.

Тинхын тула манайда ехэ юумэн хэгдэдэг. Хэрбээ партиин XXIV съездын боложо байха сагта бидэнэр жэлдээ ойройдоол 55 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргадаг һаа, харин мүнөө жэл 72 миллион тонно шахуу тонно, тинхэдээ эрхим һайн шанартай үтэгжүүлгэ гаргаха зорилго урдаа табяабди.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1966 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор, орон доторнай мүнөө мелиорациин хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ. Тиимэ ажал Украинада, мүн бусад республиканууудташье хэгдэнэ. Поволжидохи ирригациин хүдэлмэриин түсэбые бидэнэр онсо ехэ удха шанартай гэжэ тоолонобди. Тэрэниие дүүргэхэ ябадал олон миллион гектар һайн газарые тогтууритай үндэр ургасын үндэһэ һуури болгохо арга олгохо байна. Дунда Азиин республиканууудта хэгдэһэн мелиорацин һүүлэй жэлнүүдэй туршада хлопогой эгээн ехэ ургаса суглуулха эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоһон байна.

Мелиорациин капитальна хүдэлмэри бэелүүлхэ хэрэг бага бэшэ гаргаша хэхэ эрилтэ табина, зүгөөр иимэ гаргашанууд бүрин харюулагдана гэжэ дүршэл харуулна.

Орон дотор барайгар тарилгые үргэдхэлгэдэ һүүлэй жэлнүүдэй туршада ехэ ажал, зөөри гаргагдаа. Энэ орёо зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдэнэ гэжэ мүнөө хэлэжэ шадаха байнабди.

Совет арадай ажаһуудалые һайжаруулха, соёл культурыень дээшэлүүлхэ социальна хэмжээнүүдэй талаар XXIV съездын хараалһан программые КПСС тон шухала удха шанартай гэжэ тоолоно гээд, нүхэр Брежнев онсолон тэмдэглэбэ. Энэ талаар һүүлэй жэлнүүдэй туршада ехэ юумэн хэгдээ. Олон янзын ажалтай ажалшадай эгээн доодо салин хүлһые дээшэлүүлхэ, колхознигуудта пенси тогтоохо, зарим бүлэг эрхэтэдэй пенсиие дээшэлүүлхэ, хүдэлжэ байһан эхэнэрнүүдтэ хэдэ хэдэн социальна хүнгэлэлтэ олгохо гэхэ мэтэ бусад хэмжээ ябуулганууд тухай дурдахада, дээрэ хэлэгдэһэниие батална бэшэ аал. Партиин XXIV съездын хараалһанай ёһоор, совет арадай ажаһуудалые һайжаруулха хэмжээнүүд шууд сэхээр бэелүүлэгдэнэ.

Саашань нүхэр Брежнев партиин ябуулдаг үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин, арадай гэгээрэлэй ба кадрнуудай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин асуудалнуудта тогтоо. Коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй, илангаяа залуушуулай, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ, политическэ мэдэрэлыень дээшэлүүлхэ тухай анхарал оролдолго манай партиин шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн юм гээд тэрэ хэлээ. Партиин өөрынь кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ бидэнэр ехэ анхаралаа хандуулнабди. Партийна хүдэлмэрилэгшэдые, партиин парткомуудай, райкомуудай, горкомуудай секретарьнарые һургажа байха элдэб янзын партийна һургуулинууд, курсанууд манай кадрнуудта һайн туһаламжа боложо үгэдэг. Партийна хүдэлмэрилэгшэдэй иимэ һуралсалые бидэнэр саашадаашье үнгэргэжэ байхабди.

Манай хүдэлмэришэн ангиин юрэнхы эрдэмые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байхэ гээшэ ехэ туйлалта гэжэ бидэнэр тоолонобди. Энэ хадаа манай үе сагай тэмдэг, коммунис байгуулалтын шухала шэнжэ шанарай нэгэн мүн болоно.

Кадрнууд тушаа партиин зүб политика, бүхы һалбариин кадрнуудта зүбөөр хандалга тон шухала юм. Хаа хаанагүй хүдэлмэрилэгшэдтэ анхарал оролдосотойгоор, хүндэмүүшээр хандаха зуураа, ехэ эрилтэтэйгээр хандаха ябадалые бидэнэр хүсэнэбди. Хүдэлмэришэндэ һайнаар, зүбөөр хандалга — энэ хадаа һайнаар хүдэлхын эгээн эрхим урмашуулга гээшэ ха. Зүгөөр эрилтэ тухай мартажа болохогүй.

Хэрбээ хүтэлбэрилхы партийна, совет, ажахын кадрнууд тогтууригүй, ходо һэлгэгдэжэ байгаа һаа, тон муу гээшэ. Энээниие ушаруулжа болохогүй. Гэбэшье тушаалдаа үни удаан байжа, муугаар хүдэлжэ, өөрынгөө уялгые дүүргэдэггүй байгаа һаа, бүришье муу гээшэ. Тиимэ хүдэлмэришэн һайн бэлэдхэлтэй, бүри һайн бэлиг талаантай, эрмэлзэлгэ ехэтэй, бүри һайн мэргэжэлтэ болон эмхидхэлшэдэ һууриа үгэхэ ёһотой. Энээниие ажал хэрэгэй аша туһа эринэ. Гэхэтэй хамта һайн, үнэн сэхэ, ашатай туһатай хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ гамтайгаар, хүндэмүүшээр хандаха хэрэгтэй.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл

БОРООТОЙ УРИЛДАН

Фото-репортаж

Бүри доро һанжашаһан баглагар хара үүлэнүүд түгылдэжэ, мэнэ мэнэл аадар бороогой адхархала байһандал үзэгдэнэ. Үе-үе хоёр-нэгэ дуһал дуһаадшье абаха юм.

— Хүбүүд! Түргэлэгты, энэ бороохоо урид тармаһан үбһэеэ обоолоодхие. Угайдхадаа түрүүшынгээ һүриие бороодо бу оруулая, — гэжэ Доодо-Бүхэнэй бригадын бригадир Николай Хамуев үбһэ тармажа, һүрилжэ, һахы-һалаг хүдэлжэ байһан хүбүүдые үшөө яаруулна.

Хэдэн хүбүүд морин тармуураар хатаралдажа ябаад лэ тармаһан баалые хоёр тээһээнь хумижа, тракторай нагшуургаар шэрэжэ абаашахаданъ бэлэн мүртэй болгожо үгэнэ. Тэрэниие залуу хүбүүн Николай Петров урдаа үргэгдэдэг нагшуургатай (волокуша) тракторар түлхюулһээр түлхюулээд, бухал болгожо, һүриин хажууда абаашана. Үбһэ сомодог оньһон түхеэрэлгэтэй трактор минуташье миин байнагүй, томо бухалые тэрэ занданъ үргөөд лэ һүри дээрэ табина. Хараһаар байтар тэрэ өөдөө нэмэхэ юм.

Мүнөө бухалаа эндэ, һүриин тэг дунда табяарайш, — гэжэ сомоо нягталан гэшхэжэ байһан Алексей Шишмарёв, үбһэ һүрилдэг тракторай эзэн, баһал залуу хүбүүн Виктор Арюкинда гараараа заана.

3 морин косилка, тракторай тармуур, нагшуурга, үбһэ һүрилхэ түхеэрэлгэ, 4 морин тармуур хүдэлнэ. Звенодонь 20 хүн ажалладаг.

— 280 гектар сабшалангай үбһые хүдэлмэриин 20 хоног соо хуряажа, бүхыдөө 3.100 центнер үбһэ һүрилжэ абаха түсэбтэйбди, — гэжэ отделениин парторганизациин секретарь, мүнөө эндэхи үбһэшэдэй звеное даадаг А. Н. Шишмарёв хөөрэнэ.

Сэлэнгын суута луговод Герасимовай эхи табиһан үндэр баян ургасатай Манжа гэжэ газарта мүнөө хүнэй үбсүү тулама үдхэн ногоон урганхай, эбхэрэн долгилно. Луговодуудтай хөөрэлдэхэдэ, эндэһээ гектарай 35—40 центнер үбһэн гараха гэлсэнэ.

— Шадалаараа оролдожо ургуулһан сабшалангаймнай ногоон энэ ехэ бороодо нэлбыжэ хэбтэшэхэеэ һанана. Ехээр сабшажархихадамнай, ногоониинь бороодо норошохо, угаагдашаха байна. Тиимэһээ багашагааршье һаань сабшаад, ногооень үхэр малай хашаа, дал соо оруулжа тараагаад хатаанабди. Ондоо арга үгы, һаяар эндээ сенаж даража эхилхэбди, — гэжэ тэндэхи звеное даагша Г. Н. Черниговский хэлэнэ.

— Энэ жэлдэ колхоздо гол түлэб оньһожоруулагдаһан 8 звено үбһэ хуряалгада хүдэлхэ юм. Звено бүхэндэ таба-зургаан трактор, тэдэндэ шагтагалха косилка, тармуур, нагшуурга, үбһэ һүрилхэ түхеэрэлгэ гэхэ мэтэ үгтэнхэй. Тэдэнһээ гадна, үбһэеэ гар хажуураар, морин косилкаар сабшажа абаха жэжэхэн звенонуудшье бии. Байгша ондо бидэ 19 мянган центнер үбһэ абаха түсэбтэйбди. Энэмнай нёдондонойхиһоо 2 дахин ехэ болоно, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Г. И. Тарнуев хөөрэнэ.

...Уданшьегүй бороогой түрүүшын томо дуһалнуудай дуһажа эхилхэдэ, һүринь нюруулагдаад байгаа һэн.

— Звенодомнай ехэнхидээ залуушуул хүдэлдэг юм. Алексей Шишмарёв бидэ хоёр эгээл наһатай зониинь гээшэбди. Тиимэһээ эдэндээ үбһэеэ хайшан гээд һүрилхэ, нюруулхаб гэжэ заажа үгэхэ ёһотой болонобди, — гэжэ бригадир Н. М. Хамуев хэлэнэ.

Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой Доодо-Бүхэнэй отделениинхид ажахы соогоо эгээн түрүүлэн үбһэндөө гараа һэн. Эхилһэнһээ хойшо мүнөө 60 гаран гектарай ногоо сабшаад, 100 центнер үбһэ һүрилөө. Эндэ хоёр косилкатай тракторай агрегат, рилжэ...

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Трактористнар Б. Цыденов, И. Новиков косилкаар үдхэн үндэр ногоо урматайгаар хиргуулна. 2. Үбһэ тармалга. 3. Үбһэшэдэй звеное даагша А. Шишмарёв, отделениие эрхилэгшэ Н. Хамуев.

Авторай фото.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ПРИМОРИИН ХИЗААРАЙ М. ГОРЬКИИН НЭРЭМЖЭТЭ ДРАМЫН ТЕАТРАЙ КОЛЛЕКТИВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ажалшадай соёлой эрилтэ хэрэглэмжэ хангахын тула ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө **Примориин хизаарай М. Горькиин нэрэмжэтэ драмын** театрай **коллективые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июлиин 25.

Украинын ССР-эй партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан

МҮНӨӨДЭР ҮСЭГЭЛДЭРЭЙХИҺӨӨ ҺАЙНААР, ҮГЛӨӨДЭР МҮНӨӨДЭРЭЙХИҺӨӨ ҺАЙНААР ХҮДЭЛХЭ

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Манай бүхы амжалтада, партиин хараалһан түсэбүүдые дүүргэлгэдэ үргэн олонитэ ажалшадай — коммунистнуудай ба партийнабэшэ хүнүүдэй, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, интеллигенциин үүргэ шиидхэхы удха шанартай юм гээд энээн тушаа хэлэхэдээ, нүхэр Брежнев онсолон тэмдэглэбэ. Тэдэнэй шэн габьяата үүсхэлтэ ажалгүйгөөр коммунизм байгуулгада манай туйлаһан туйлалтанууд бүтэхэгүй бэлэй.

Саашань нүхэр Брежнев гадаадын политикын зарим асуудалнууд тушаа хэлээ. Эб найрамдал хамгаалга, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгтэ хамааралсалгагүйгөөр бусад гүрэнүүдтэй амгалан ёһоной харилсаа байгуулха хараа шугам — энэ хадаа В. И. Ленинэй үе сагһаа хойшо манай партиин, Совет гүрэнэй гадаадын политикын шууд сэхэ хараа шугам юм гээд тэрэ хэлээ. Империалис ээрхэг түримхэйшүүлэй зүгһөө манай орондо эсэргүүгээр үүдхэһэн хэдэ хэдэн дайн, һүүлээрнь социализмын дэлхэйе амяарлан хизаарлаха гэжэ найдаһан, бидэндэ эсэргүү «хүйтэн дайн» — эдэ бүгэдэ манай амгалан политикын замда олон дахин горитойхон һаад ушаруулһан байна. Ээрхэг түримхэй империалис бүлэгүүдэй үүдхэһэн «хүйтэн дайн» совет хүнүүдэй, социалис аха дүүнэрэй болон союзнигуудай һанаа сэдьхэлые зобооһон зорюута үүдхэгдэһэн ябадал байгаа. Бидэниие ядерна буу зэбсэгээр, сэрэгэй олон бүлэглэлнүүд болон сэрэгэй баазануудые байгуулгаар айлгаха гэжэ оролдоо. Бидэниие «дайнай эрмэг» дээрэ саг үргэлжэ баряад байха гээ. Иимэ оршон байдалда амгалан байгуулалтаяа үргэлжэлүүлхэ, амгалан ёһоор зэргэ оршон байха политикада үнэн сэхэ байһанаа баримталхын тула бэеэ бариха хэрэгтэй байгаа. Бидэнэр бэеэ бүхөөр баряабди. Бэеэ хамгаалха Варшавска договорой талаар манай союзнигуудтай хамта бэеэ хамгаалха түгэс хүсэ байгуулха хэрэгтэй болоо һэн. Бидэнэртэй заналгын хэлээр хөөрэлдэжэ болохогүй, адли тэгшэ хэлээр, бодомжотой, үнэн байдалай, бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаанай хэлэн дээрэ бидэнэртэй хөөрэлдэжэ болохо юм гэжэ буржуазна түрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй ойлгохоор бэеэ хамгаалха хүсэ байгуулха баатай болоо һэмди.

«Совет сэрэгэй аюул тухай» шашалдаанай, бидэндэ эсэргүү сэрэг дайнай хараа шугамай аша туһагүй байһые мүнөө гансашье үргэн олонитэ бэшэ, харин буржуазна томо гүрэнүүдэй харюусалгата хүтэлбэрилэгшэд мэдэрхэ баатай болонхой. Амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын манай ленинскэ хараа шугам, тэрэ тоодо КПСС-эй XXIV съездын баталан абаһан эб найрамдалай программа, мүнөө хаа хаанагүй ойлгомжотойгоор, хүндэмүүшэ ёһоор угтан абтагдана. Мүнөө манай гүрэнтэй нимэл үндэһэ һуури дээрэ хөөрэлдөө хэнэ, шухала хэлсээнүүдые батална. Манай үе сагта эб найрамдал бэхижэнхэй, Совет ороной нэрэ хүндэ хэзээ хэзээнэйнхиһээ ехэ болонхой.

Эдэ бүгэдэ манай партиин политикын ехэ илалта мүн гээшэ. Энэ хадаа ороной экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ талаар, тэрэнэй бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар партиин, бүхы совет арадай ехэ ажалай үрэ дүн мүн, уласхоорондын оршон байдал дээрэ КПСС-эй бэелүүлһэн үнэн зүб хараа шугамай үрэ дүн, манай социалис ханинартай, союзнигуудтай, тэрэшэлэн эб найрамдалда дуратай бусад олон арбаад гүрэнүүдтэй һайнаар үгэсэ ойлголсолгын, хамтын ажал ябуулгын, аха дүү ёһоной харилсаа холбоо байгуулһанай үрэ дүн гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада социализмын аха дүү оронуудтай, Ази, Африка болон Латиин Америкын бэеэ даанхай гүрэнүүдтэй байгуулһан манай харилсаануудай хүгжэлтэ, ФРГ болон США мэтэ оронуудтай манай харилсаануудта болоһон хубилалтанууд, совет-француз холбоо барисаанай амжалтатайгаар хүгжэлтэ, никтээвропын зүблөөнэй хүдэлжэ эхилһэн ушар энээн тухай хэлэжэ үгэнэ. Советскэ Союз болон капиталис томо гүрэнүүдэй хоорондо хэдэ хэдэн шухала договорнууд болон хэлсээнүүд баталагдаа. Эдэ бүгэдэ эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ, амгалан ёһоной харилсаа хүгжөөлгэдэ зорюулагданхай. Тэдэнэй тоодо ядерна дайе уридшалан сараха тухай совет-американ хэлсээн оролсоно. Энэ хэлсээн хоёр оронуудай харилсаанһаа гадна, мүн бүхы уласхоорондын оршон байдалай хүгжэлтэдэ ехэ удха шанартай юм.

Эб найрамдалай программын олон зүйлнүүд гол түлэб дүүргэгдээ гү, али дүүргэгдэжэ байна. Бусад зүйлнүүдыень дүүргэхэ талаар бага бэшээр хүдэлхэ хэрэгтэй.

Нүхэр Брежнев саашань социализмын оронуудтай, капиталис гүрэнүүдтэй Советскэ Союзай экономическа удаан сагай харилсаанай хүгжэлтын удха шанар тухай, Европодо бата бэхи эб найрамдалай үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ талаар нииттээвропын зүблөөнэй амжалтые хангаха зорилго тухай хэлээ.

Аха дүү социалис гүрэнүүдтэй нягта хани харилсаатай байха, манай гадаадын политикын талаар зүбшэлдэхэ, ажал ябуулгаяа тааруулан ябуулха ушар гадаадын политическэ хэрэгүүдэй талаар урагшаа дабшалтымнай шухалын шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Энээниие парти онсо шухала удха шанартай дээрэ тоолоно.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Брежнев республикаяа хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө Украинын ССР-эй коммунистнуудые, Украинын компартиин хүтэлбэрилэгшэдые үшөө дахин амаршалаа.

Эндэ хэлэгдэһэн бүхы юумэн ажалайнгаа дутагдалнууд тухай, тэдэниие усадхаха тухай мартуулжа болохогүй гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Зүгөөр бидэ бүгэдэндэ, тэрэ тоодо Украинада, дутагдалнууд бии. Жэшээлхэдэ, промышленна продукциин шанарта, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтын ябасада дутуунууд бии. Бусадшье дутагдалнууд бии. Ехэ ба орёо асуудалнуудые шиидхэжэ шадаха байһанаа Украинын коммунистнууд нэгэнтэ бэшэ гэршэлдэг һэн. Мүн эдэшье зорилгонуудые тэдэнэр амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха гэжэ КПСС-эй ЦК этигэнэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэрьемэ үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ үдэшэгдөө.

* * *

Үгэ хэлэлгэн болоходо, Украинын КП-гэй Днепропетровско обкомой нэгэдэхи секретарь А. Ф. Ватченко, Кировоградска областиин КПСС-эй XX съездын нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригадын бригадир, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой А. В. Гиталов, партиин Одесскэ обкомой нэгэдэхи секретарь П. П. Козырь, С. Орджоникидзиин нэрэмжэтэ «Запорожсталь» заводой директор, Социалис Ажалай Герой Л. Д. Юпко. Украинын КП-гэй Харьковска обкомой нэгэдэхи секретарь И. З. Соколов, Киевскэ областиин Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой А. Г. Бузницкий, Херсонско областиин партиин Каховско горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Махлай үгэ хэлээ.

Үгэ хэлэһэн хүнүүд республикын ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэжэ үгөө. Дүрбэн орденто совет Украинын бүхы ажалшад КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, коммунис байгуулалтын программые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй манлайда хододоо байха гэжэ мэдүүлээ.

Дотоодын ба гадаадын политикын талаар партиин туйлай ехэ ажал ябуулгые, тэрэнэй Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежневэй өөрынь туйлай ехэ ажал ябуулгые тэдэнэр гүн сэдьхэлһээ һайшаажа байһанаа мэдүүлээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы шиидхэбэри абтаа. Украинын хүдөө ажахын ажалшад энэ жэлдэ миллиард пүүдһээ бага бэшэ орооһо таряа гүрэндөө худалдаха гэһэн нүхэр В. В. Щербицкиин элидхэл дотор найдуулагдаһан һанамжые суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар дэмжээ.

(ТАСС).

Нүхэр В. В. ЩЕРБИЦКИИН элидхэлһээ

Үргэн дэлгэр бүхы Совет орон дотортол адли манай республикада зохёон байгуулхы эршэ түгэлдэр ажал орьёлно. Манай партиин генеральна хараа шугам удаа дараалан бэелүүлэгдэнэ, коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулагдана, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ.

Совет обществын морально-политическэ нэгэдэл, парти арад хоёрой нэгэдэл хэлбэришэгүйгөөр бэхижэнэ. Ленинскэ партийна ба гүрэнэй хүтэлбэриин ёһо гуримуудые бодотоор бэелүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай, тэрэнэй Политбюрогой онсо шэглэлтэй ажал ябуулгын ашаар манай бүхы парти ба орон дотор һайн, ажал хэрэгэй, зохёон байгуулхы, мүн эрилтэ ехэтэй эрхэ байдал тогтоогдоо. Эдэ бүгэдэ совет хүнүүдтэ бүри ехэ хүсэ шадал, найдал ба ерээдүйдэ этигэл түрүүлнэ, саашадаа бүри оролдосотойгоор ажаллаха хүсэл эрмэлзэлтэй болгоно.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар манай партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй уласхоорондын эдэбхитэй, тусхай шэглэлтэй ажал ябуулгын ашаар гадаадын политическэ таатай зохид эрхэ байдал хадаа коммунизм амжалтатайгаар байгуулгада тон шухала удха шанартай гээд нүхэр Щербицкий тэмдэглэбэ. Республикымнай коммунистнууд, бүхы ажалшад партиин XXIV съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй дурадхаһан эб найрамдалай ленинскэ программые, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1973 оной) шиидхэбэринүүдые халуунаар һайшаан дэмжэжэд, тэдэниие амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы юумэ хэнэ.

Хаа хаанагүй үргэнөөр һайшаан дэмжэгдэһэн тэрэ программые манай партиин Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой ямар ехэ тэсэбэри бэелүүлжэ байһаниие бидэнэр барандаа мэдэнэбди.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй Америкын Холбоото Штадуудта ошожо ерэһэн ушар эдэ бүхы үйлэ хэрэгүүдэй дунда онсо һуури эзэлнэ. Нүхэр Л. И. Брежневэй США, тэрэшэлэн Париж, Бонн, социалис аха дүү оронуудта албанай хэрэгээр ошожо, түүхэтэ удха шанартай ямар ехэ хүдэлмэри хэһэниинь совет хүнүүд гүнзэгыгөөр ойлгон мэдэрнэ. Ажал хэрэгтээ тэрэнэй һанамжа ехэтэйгээр хандадаг. түбхин даруу, найдал, шууд хатуу ба эрид шууд абари зан хадаа манай ленинскэ партиин, манай хүсэн түгэс ороной хүсэ шадал гэжэ бүхы дэлхэй ойлгонхой.

Эб найрамдалай ба арадуудай зол жаргалай аша туһада эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажалладагаараа, совет арадай ба дэлхэйн социализмын ангиин хэрэгэй аша туһые залан шиидэнгеэр, эрид шууд хамгаалдаг байһаараа нүхэр Л. И. Брежнев түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнэй гүн гүнзэгы хүндэдэ, үнэн зүрхэнэй баяр баясхаланда хүртэнхэй. Энэ ушар хадаа тэрээндэ «Арадуудай дунда амгалан байдал бэхижүүлхын түлөө» уласхоорондын ленинскэ шан дүүргэлтын дүнгүүд дээрэ тогтобо. Табан жэлэй эхинһээ Украинын предприятинууд түсэбһөө гадуур 3,5 миллиард түхэригэй промышленна продукци худалдаанда үгэһэн, 1286 предприяти ба промышленна комплекснуудые, 23,4 миллиард түхэригэй гол фонднуудые, байрын 45 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые ашаглалгада үгэһэн байна. Мал ажалай продуктнуудые бэлэдхэхэ түсэб дүүргэгдэжэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1972 оной) Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй үгэһэн заабаринууд, арадай ажахын 1973 оной түсэбые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай мэдээжэ тогтоолнууд элсүүхы ехэ удха шанартай байһан гээшэ.

Республикымнай арадай ажахын бүхы һалбаринууд айхабтар ехэ арга боломжотой, тэдэниинь бидэнэр һураггүй һайнаар ашаглаха ёһотойбди.

КПСС-эй XXIV съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, колхоз, совхозуудай материально-техническэ бааза саашадань бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ ба бэлэдхэлгые дээшэлүүлхын тула газар болон гол фонднуудаа ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ талаар республика доторнай ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна гэжэ саашань нүхэр Щербицкий хэлэбэ.

Хүдөө ажахын гол, шиидхэхы зорилго — орооһо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хаа хаанагүй түрүүшын ээлжээнэй анхарал табигдана. Энэ жэлдэ орооһото ургамалай талмай 900 мянган гектараар үргэдхэгдөө. Намар таригдадаг шэниисын 70-һаа дээшэ процент ургаса ехээр үгэдэг сортоор таригдаһан байна.

Мүнөө Украинын полинууд дээрэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа. Олонхи ажахынуудта таряа хуряалга эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэгдэжэ, олон колхоз, совхозууд гектар бүриһөө 45—50, мүн дээшэшье центнер намарай шэниисын ургаса хуряана.

Таряа хуряалга ба бэлэдхэлгые эмхидхэхэ талаар Днепропетровско областиин партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд эрхим үльгэр жэшээ харуулна. Тус область гүрэндэ орооһо таряа худалдаха түсэб ба социалис уялгануудаа горитойгоор үлүүлэн дүүргэжэ урдибэ. Крымэй ба Запорожиин областьнуудай колхоз, совхозууд таряа хуряалгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэжэ, гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа.

Орооһо таряанай ниитэ ургаса кукурузын ургасаһаа ехээр дулдыдаха байна. Энэ ушарые һайнаар ойлгоһон колхоз, совхозуудай ажалшад энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ кукуруза ургуулгада ехэ анхарал хандуулһан.

Нютагай бодото байдал, таряа хуряалгын ябасые анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзөөд, партиин областной комитедүүдэй секретарьнуудтай, облгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэртэй, хүдөө ажахын министерство болон зургаануудай, хэдэ хэдэн районууд болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэн хэлсэжэ, арадай ажахын түсэбһөө гадуур 85—100 миллион [illegible] пүүд, бүхы дээрэнь Эхэ ороноо [illegible] амбаарта нэгэ миллиард пүүдһээ доошо бэшэ орооһо таряа хааха арга боломжо республикын колхоз, совхозуудта бии гэжэ бидэнэр Украинын КП-гэй ЦК-гай Политбюродо шиидэһэн байнабди.

Энэ хадаа политическэ, арадай ажахын айхабтар шухала удха шанартай зорилго, республикымнай коммунистнуудай, бүхы ажалшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн. Бидэнэр энэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхэ ёһотойбди.

Ажахын энэ жэлые дүүргэхэ зуураа, ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай, нэн түрүүн орооһото ургамалнуудай үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха ёһотойбди.

Республика доторнай, тэрэшэлэн бүхы орон доторнай туйлагдаһан амжалтанууд партиин XXIII ба XXIV съезднүүдэй хараа шугамуудые, партиин ЦК-гай мартын (1965 оной), июлиин (1970 оной) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, мүн хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые удаа дараалан, эрид шууд бэелүүлһэнэй үрэ дүн болоно. Энэ туйлалтада КПСС-эй ЦК, сэхэ хэлэхэдэ, манай партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев ехэ габьяатай байна.

Һүүлээрнь нүхэр Щербицкий эмхидхэлэй партийна, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие шэнэдхэн һайжаруулха зорилгонууд дээрэ тогтобо.

Партиин энэ табан жэлдэ табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэ бидэнэй хүн бүхэнэй ажалһаа, бидэнэй эмхидхэлһээ, ажал хэрэгһээ, шууд түргэн бүтээсэ ба оролдолгоһоо ехээр дулдыдаха байна. Бидэнэр туйлаһанаараа һанаагаа амарха ёһогүйбди, манай партида харша, һанаа амар, һайрхуу зан гаргангүй, өөһэдтөө шүүмжэлхы ёһоор хандаха зэргэтэйбди. Бидэнэр ажалша бүхы коллективүүдтэ партийна нүлөө үзүүлгэсэ саашадань үргэдхэхэ, үйлэдбэри дээрэ коммунист бүхэнэй түрүү үүргые улам үргэхэ ёһотойбди.

Большевигүүдэй партиин байгуулагдаһан РСДРП-гэй 70 жэлэй ойе эдэ үдэрнүүдтэ манай парти, бүхы совет арад, хилын саанахи манай нүхэд тэмдэглэжэ байна. Манай ленинскэ парти хүнгэн бэшэ, түүхэдэ алдарта зам дабан гараа. Түрэл партимнай хэзээдэшье уг зорилгоёо дээрэ үргэн, совет арадые нэгэ үндэрһөө нүгөөдэ үндэр хүрэтэр, илалтаһаа илалтада хүтэлэн дамжуулаа.

«Ленин, тэрээнтэй суг тэмсэһэн, илаһан хүнүүд бидэндэ, социализм ба коммунизм байгуулгын үе сагай большевигүүдтэ мүхэшэгүй зоригжуулхы үльгэр жэшээ байгаа, байхашье», — гээд нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн.

Ленинэй агуухэ заабаринуудые бэелүүлэн, Украинын коммунистнууд, бүхы ажалшад бүхы партитаяа, бүхы совет арадтаяа хамта КПСС-эй XXIV съездын зааһан үнэн зүб замаар саашадаашье шууд сэхээр дабшаха.

Нүхэр В. В. Щербицкиин хэһэн элидхэл үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ таһалдуулагдаа.

Платон Данзанович Ормонов 15 жэлэй турша соо электро - гагнууршанаар «Электромашина» заводой кран бүтээлгын цехтэ ажаллажа байнхай. Платон Данзанович урин зулгы, үнэн сэхэ, түбшэн даруу зантай хүн юм. Эды олон жэлдэ нэгэ газарта ажаллахадаа, мэргэжэл шадабари оложо, нүхэдтөө хүндэтэй болонхой.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АТЕИСТНҮҮДЭЙ ЖУРНАЛ

«Знание» гэжэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй һара бүри гарадаг «Наука и религия» гэжэ эрдэм ухаанай, атеис журналай 6-дахи номер хэблэлһээ гараба.

Эндэ байдаг ниитэ гаршагууд доро эрдэм ухаанай эди шэди, туйлалта харуулагдана, һүзэгшэдтэ зорюулагдаһан статьянууд, литература, искусстваар материалнууд бии.

Урда сагай хүшөө памятнигууд тухай В. Фуровай статьягаар журнал нээгдэнэ. Эртэ урда сагай хүшөө памятнигууд, уран бүтээлнүүд (бурхануудай дүрэ болон бусад зүйлнүүд), уран гоё барилганууд болон бусад мүнөө шэнэ удхатай, шэнэ ёһоной байдалда байна.

Уран гоё угалзануудтай барилгануудые (церковь болон бусад), хүшөө памятнигуудые хамгаалха тухайда «ерээдүйн үетэнэй үмэнэхи нангин уялга» гэһэн инженер Р. Тагиров, журналист А. Толпегин гэгшэдэй статья дотор уншажа болоно. Хизаар ороноо шэнжэлхэ хэрэг үргэдхэхэ, һайжаруулха тухай И. Шатиловай статья соо хэлэгдэнэ.

1972 ондо Москвагай «Современник» гэжэ хэблэлдэ гараһан «Эсэгэ ороной хүшөөнүүд» гэһэн ном тухай Александр Шамато гэгшын бодомжо мүн лэ уншагшадай анхарал татаха ёһотой даа.

«Уншагшад мэдээсэнэ, зүбшэнэ, асууна» гэһэн ниитэ гаршаг доро уншагшадай бэшэгүүд барлагданхай.

«Эрдэм, техникын революциин үедэ христианство» гэһэн философиин эрдэмэй доктор Л. Митрохиной статья атеистнүүдэй, бүхы уншагшадай анхарал татаха байһаниинь лабтай. Юуб гэхэдэ, эрдэм ухаанай гайхамшаг түргэнөөр хүгжэжэ байгаа үедэ шажанай түлөөлэгшэд энээндэ тааруулжа, өөһэдын номнол зохёоһониинь ойлгосотой бэшэ. Энэ ехэ асуудалда хабаатай түрүүшын статья эндэ хэблэгдэбэ.

«Улзалга, хөөрэлдөөн, ажаглалта» гэһэн ниитэ гаршаг доро хэдэн статьянууд хэблэгдэнхэй.

«Чарлз Дарвинай үзэл бодол тухай арсалдаан» гэһэн Г. Гуревай статья соо энэ эрдэмтын оюун бодолой зарим талыень, тэрэ үеын эрдэмтэдтэй хөөрэлдэһэн, харилсаһан тухайдань хэлэгдэнэ.

Москвагай университедэй Д. Н. Акучинай нэрэмжэтэ антропологиин институдай, музейн 50 жэлэй ой һая тэмдэглэгдэһэн байна. Энэ журналай корреспондент А. Харьковский институдай директор, биологиин эрдэмэй доктор В. П. Якимовта хэдэн асуудалтайгаар хандаба. «Ажабайдалай мүнхэ модон» гэһэн гаршаг доро энэ хөөрэлдөөниинь хэблэгдээ. «Эрдэмтэдэй лаборатори соо» гэһэн гаршаг доро олон мэдээсэлнүүдтэй уншагшад танилсаха юм.

РСДРП-гэй II съездын ойдо зорюулагдаба

РСДРП-гэй II съездын болоһоор 70 жэлдэ зорюулагдаһан теоретическэ конференци байгша оной июлиин 30-да КПСС-эй обкомой ехэ зал соо болобо. Партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд, Буряадай филиалай эрдэмтэд, дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай багшанар, хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд, алба хаагшад конференцидэ хабаадалсаба.

Партиин обкомой хоёрдохи секретарь нүхэр К. М. Продайвода оролтын үгэ хэлэжэ, теоретическэ конференци нээбэ.

Удаань конференцидэ хабаадагшад хэдэн элидхэл шагнаһан байна. РСДРП-гэй II съездын түүхэтэ удха шанар тухай элидхэл түүхын эрдэмэй доктор Н. Д. Шулунов хэбэ. Большевик парти байгуулха хэрэгтэ «Искрын» үүргэ тухай элидхэл түүхын эрдэмэй кандидат С. А. Максанов, РСДРП-гэй II съезд, партиин түрүүшын марксис программа баталан абаһан тухай элидхэл түүхын эрдэмэй кандидат Г. Л. Санжиев хэһэн байна.

КПСС-эй түүхэ хазагайруулагшадые шүүмжэлһэн асуудалаар түүхын эрдэмэй кандидат П. С. Дырхеев, КПСС болбол пролетарска интернационализмын парти мүн гэһэн асуудалаар түүхын эрдэмэй кандидат Н. В. Олзоев, Ленинэй «Искра» ба Зүүн-Сибирьтэхи социал-демократическа организацинууд гэһэн сэдэбээр түүхын эрдэмэй доктор Б. Б. Ба[...] элидхэл хэбэ.

„Империализмда эсэргүүгээр һаналаа нэгэдэлгын, амгалан байдалай ба хани барисаанай түлөө" гэһэн залуушуулай ба студентнэрэй бүхэдэлхэйн X фестивальда хабаадагшадта

БЕРЛИН хото

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Бүхэдэлхэйн X фестивальда хабаадахын тула Германиин Демократическа Республикын нииислэлдэ суглараһан дэлхэйн залуушуулай ба студентнэрэй түлөөлэгшэд, таанадые халуунаар амаршалнаб.

X фестиваль танай ажабайдалдахи ехэ, шухала ябуулга байхаһаа гадна, бүхы түрүү, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй ехэ анхарал татана.

Залуу үеынхид хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан байдалай, ерээдүйн үнэхөөрөө һайн хуби заяанай түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрэн, эб найрамдалай, уласхоорондын аюулгүйе сахилгын оршон байдалда зохёон байгуулхы ажал эрхилхэ арга боломжо бүхы арадуудта хангахын түлөө тэмсэлдэ мүнөө сэхэ шууд элсэн орожо байнхай. Уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха, ниитын ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй хоорондын харилсаанда амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһо батадхаха, харилсаа холбоо хүгжөөхэ зорилготой оролдолго хүсэлэлгэнүүдтэ залуушуул улам эдэбхитэйгээр туһа хүргэжэ байна.

Фестивалиин уряа доро бүхы түбинүүдэй түлөөлэгшэдэй, политическэ, суртал бодолой ба шажанай элдэб хараа бодолтой хүнүүдэй суглараһан ушар залуушуулай һанал бодолойнь нэгэдэлэй улам бэхижэжэ байһые, амгалан байдалай аша туһада хамтын ябуулга хэхэ, үгэеэ ойлголсохо гэжэ эрмэлзэдэгые гэршэлнэ.

КПСС-эй XXIV съездын хараалһан эб найрамдалай программа, тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилгоор хэгдэжэ байгаа тодорхой ябуулганууд дэлхэйн олониитын дунда, тэрэ тоодо залуушуулай дунда, һайшаагдан дэмжэгдэнэ. Эб найрамдалта энэ поли[...] ехэшье, багашье бүхы ар[...] дуудай аша туһада ябуула[...] дадаг туладаа, социальна [...] национальна элдэб янза[...] дарлалтаһаа сүлөө байха[...] хүсэдэг хүнүүдэй эрмэлз[...] болон найдабаринуудта [...] рюусадаг туладаа ул[...] ехээр, эдэбхитэйгээр дэмж[...] дэнэ.

Гэхэ зуура мүнөөн[...] юрэнхыдөө болохотойгоо[...] хүгжэжэ байгаа уласхоор[...] дын оршон байдалые ул[...] һайжаруулхын тула бү[...] түрүү, эб найрамдалда д[...] ратай хүсэнүүд бүри эр[...] шууд ябуулгануудые хэ[...] хамтынгаа оролдолгые бү[...] эдэбхитэй болгохо ёһо[...] байна. Дайнай гуламтан[...] дые, уласхоорондын байд[...] да аюул тохёолдуулдаг т[...] шүүрилые усадхахын түл[...] тэмсэлдэ, «хүйтэн дайн[...] хараа бодол һэргээхэ гэ[...] национально - сүлөөрэлт[...] демократиин ба хүгжэлт[...] хэрэгтэ һаад хэдэг хар[...] ээрхэг түримхэй хүсэн[...] дэй али бүхы һэдэлгэн[...] дые зайсуулха хэрэгтэ [...] луушуул шухала үүргэ дү[...] гэхэ зэргэтэй.

Ленинэй заабаринууд[...] үнэн байдаг Советскэ Со[...] сүлөөтэ байдалай түлөө т[...] сэгшэ арадуудта ходо[...] дэмжэлгэ үзүүлхэ, эб [...] рамдалта, амгалан тай[...] байдал, тэгшэ эрхэтэ хар[...] саа холбоо хангаха хараа [...] дол сэхэ шууд баримта[...] бэелүүлхэ байха.

Арадай эб найрамдал[...] аюулгүй байдал ба соци[...] на хүгжэлтэ батадхалгын [...] туһада залуушуул болон с[...] дентнэрэй үгэеэ ойлгол[...] гые, хани барисаае, импер[...] лизмда эсэргүүгээр һана[...] нэгэдэн жагсалгые у[...] бэхижүүлхэ хэрэгтэ ша[...] бүри ехэ амжалта туйла[...] етнай таанадта үнэн зүр[...] һөө хүсэнэб.

Л. БРЕЖНЕВ

Нүхэр Я. КАДАР, Т. ЖИВКОВ ерэбэ

СИМФЕРОПОЛЬ. (ТАСС). Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар КПСС-эй ЦК-гай уряалаар Советскэ Союз амархаяа ерэбэ.

Болгариин Коммунис [...] тиин ЦК-гай Нэгэдэхи [...] ретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй [...] ведэй Түрүүлэгшэ Т. Ж[...] ков КПСС-эй ЦК-гай у[...] лаар Советскэ Союз а[...] хаяа ерээ.

Нүхэр Н. ЧАУШЕСКУ ерэбэ

СИМФЕРОПОЛЬ. (ТАСС). Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, СРР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Чауше[...] КПСС-эй ЦК-гай уряа[...] Крымдэ амархаяа ерэбэ.

Совет профсоюзуудай делегаци Венэд[...]

ВЕНЭ. (ТАСС). ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ А. Н. Шелепин түрүүтэй Совет профсоюзуудай делегаци эндэ ерэнхэй. Тус делегаци Великобританиин, ФРГ-гэй, ГДР-эй, Венгриин, Швециин ба Советскэ Союзай профсо[...] нүүдэй хүтэлбэрилэгша[...] уулзалгада хабаадаха [...] Европодохи профсоюзна[...] дэлөөнэй асуудалнууд [...] зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Эб найрамдал, хани барисаан, һаналаа нэгэдэлгэ

БЕРЛИН. (ТАСС-ай корр.). Июлиин 29-нэй үглөөнэй 10 часай үеэр Берлин хотын түбтэхи суута телевизионно башниин хаяада олон мянган зон — фестивальда хабаадагшад, тэрэнэй айлшад, Берлинэй залуушуул суглараа.

Павильоной оршондохи, наранай элшэ туяа түнаһан талмай дээрэ митинг болобо. Бүхэдэлхэйн демократическа залуушуулай федерациин президент, Роберто Виецци суглараагшадта хандан, амаршалгын үгэ хэлээ. Вьетнам арадтай һаналаа нэгэдэн дэмжэдэгэйнь түлөө, Вьетнамда туһа хүргэһэнэйнь түлөө бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолтой демократическа залуушуулда үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэһэн Вьетнамай залуушуула[...] лөөлэгшын үгэ хани х[...] наар угтагдаа. Фестив[...] хабаадаха совет делега[...] түлөөлэгшэ совет арада[...] тернационализм тухай, [...] дохитадай арадуудтай һ[...] нэгэтэй байдаг тухай, КП[...] эй, Советскэ правительс[...] хододоо баримталан [...] лүүлдэг эб найрамдалт[...] нинскэ политикын уг [...] тухай хэлээ.

ГДР-эй газетэнүүд Л[...] Брежневэй эльгээһэн [...] шалгын бэшэгые бүхы[...] гү, али тодорхой най[...] гаар түрүүшынгээ хууд[...] нуудта тунхаглаба.

Вьетнамай, Лаосой, [...] боджын арадуудтай һана[...] гэтэй байдагаа элирхэй[...] митингнүүд Берлинэй [...] талмайнууд дээрэ боло[...]

Мүрысөөнэй түрүүшүүлдэ—шагнал

«1973 ондо арадай ажахын түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө промышленностиин, барилгын, транспортын хүдэлмэришэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолоор «1973 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн ниитэ-союзна тэмдэг бии болгогдоо һэн.

Арадай ажахын элдэб һалбаринуудта шалга[...] түрүүшын бүлэг хүдэлм[...] лэгшэд «1973 оной со[...] лис мүрысөөндэ илагш[...] һэн тэмдэгээр шагнагд[...]

Совет Украинын 50 ж[...] ойн нэрэмжэтэ ша[...] УССР-эй габьяата [...] тер А. Я. Таценкын, «[...] довская» шахтын Соци[...] Ажалай Герой И. И. Ст[...] ченкын болон бусадай к[...] лексно бригадануудай [...] лективүүд тэдэнэй д[...] бии.

(ТАСС).

ХЭШЭЭЛ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

Хэшээл һониноор үнгэргэхын тула нилээн удаан бодомжолхо хэрэг гарадаг. Жэшээнь, табадахи классай программа соо «Лексикэ тухай ойлгосо. Үгын удха» гэһэн бүлэг бии. Энээниие хэшээлэй темэ болгожо абахадаа, лексикэ болон үгын удха тухай юрэнхы ойлгосо һурагшадта олгохо гэһэн зорилго табинабди. Тиихэдээ һурагшадай үгын баялигые үргэдхэхэ гэһэн хоёрдохи зорилго байха.

Шэнэ материалтай танилсуулхадаа, һурагшадта иимэ асуудал табижа болоно: манай хэлэлгэ юунһээ бүридэнэб? Манай хэлэлгэ үгэнүүдһээ бүридэдэг гэһэн харюу үгтэнэ ааб даа. Тиихэдээ үгэ бүхэн өөрын удхатай. Жэшээлхэдэ, **ниидэлгэ** гэһэн үгөөр шубуунай, самолёдой, замбуулинай онгосын ниидэхые харуулжа болоно. **Ба, аад, харин, тэд** гэһэн үгэнүүд хадаа үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые холбодог үүргэтэй гээшэ ааб даа. Харин үгэ бүхэн абьянуудһаа бүридэнэ. Хүн хадаа үгэнүүдэй хүсөөр юумэ гү, али үйлые нэрлэнэ.

Тус асуудал элирүүлһэнэй һүүлээр учебник соо үгтэһэн материалай үндэһөөр лексикэ гэжэ юун гээшэб гэжэ багша хөөрэхэ. Удаань үгын удха гэжэ юун бэ гэжэ ойлгуулхын тула хөөрэлдөө хэхэ хэрэгтэй хаш. Энээн тухай иимэрхүү хөөрэлдөөн болобо гэлэй:

— **-па, -на, -дол** мэтые үгэнүүд гэжэ болохо гү?

— Үгы.

— Юундэ?

— Эдэмнай үгын хубинууд.

— Эдэмнай юунһээ бүридэнэб?

— Эдэмнай абьянуудһаа бүридэнэ.

— **Үгэнүүд болохынь тула** юун дутанаб?

Эдэ удхагүй. Юумэ, үйлэ, шанар тэмдэг мэтые нэрлэнэгүй. Тиимэ һэн туладаа үгэнүүд боложо шадахагүй гэжэ хүүгэдтээ ойлгуулба гээшэбди.

Учебник соо үгтэһэн **хажуур, хуһан** гэһэн үгэнүүдэй удха тайлбарилхабди. Удаань һурагшадта кроссворд таалгахабди.

Учебник соо үгтэһэн тайлбари-словарь уншаад, һурагшадтаяа хөөрэлдэхэ. Тэндэһээ зарим үгэнүүдые жэшээ болгон абаха шухала.

Шэнэ темэтэй танилсаһанай удаа тобшолол хэгдэхэ гээшэ ааб даа. Жэшээнь, һурагшадта иимэ тобшолол хүүлэхээр гэжэ һанагдана: **үгэнүүд элдэб юумэ, юумэнэй үйлэ, шанар тэмдэг, тоо нэрлэдэг, тэрэниие үгэнүүдэй удха гэнэбди.**

Ямаршье хэшээлдэ шэнэ темэ гарахадаа, үзэһыень бэхижүүлхэ гэжэ упражнени хүүлэдэг гээшэ аабзабди даа. Лексикэ болон үгын удха тухай гараад байхадаа, ном соо үгтэһэн 51-дэхи упражнениие сээжээр хүүлээд, 52-дохиень бэшүүлхэдэ болохо. Тиигээд 53-дахи упражнени уншуулха. Удаань зураг хаража хөөрэлдөөд, тэрэнэй удхаар богони рассказ зохёолгохо. Хоёр-гурбан һурагшадые рассказ уншуулхада болохо.

Үбэл, бүрхэг, һаһан, мүльһэн гэһэн үгэнүүдэй удхые тайлбарилжа бэшэхыень даабари үгтэбэ гэлэй. Һүүлдэнь хэн ямаараар тайлбарилааб гэжэ шалгахын тула хэдэн һурагшадые уншуулха.

Хэшээлэй түгэсхэлдэ гэрэй даабари үгтэнэ ааб даа. Учебник соохи 7-дохи, 8-дахи параграф уншаад, тайлбарилгын словарь хэрэглэжэ, **үбэлжөөн, һүрэг, ядуу** гэһэн үгэнүүдэй удхые тайлбарилжа бэшээд ерэхэ гэһэн даабари үгтүүжэн.

Удаадахи хэшээлэй темэ — **паарна үгэнүүд, олон удхата үгэнүүд.** Тус хэшээлэй зорилго гэхэдэ, паарна болон олон, ганса удхата үгэнүүдтэй һурагшадые танилсуулха. Мүн һурагшадай хэлэнэй баялиг үргэдхэхэ.

Темэеэ эхилхын урда тээ гэрэй даабари шалгаба гэлэйбди. Һайнаар дүүргэһэн даабариие магтаха юм аабзабди.

Шэнэ материалтай танилсалга юунһээ эхилхэб? Паарна үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдые уншаад, тэдэнэй удхые ажаглуулан хөөрэлдэхэ. 54-дэхи упражнениие һурагшад багшатаяа хамта сээжээр дүүргэхэ.

Удаань 55-дахи упражнени соо үгтэһэн паарна үгэнүүдые оруулан, үхибүүд мэдүүлэлнүүдые зохёохо.

Паарна үгэнүүд хадаа хамтадаа нэгэ удхатай байдаг гэһэн тобшолол хэгдэнэ ааб даа.

Тиигээд ганса ба олон удхатай үгэнүүд тухай хөөрэлдөөн эхилхэ. Тиихэдээ учебник соо үгтэһэн мэдүүлэлнүүдые ажаглан хөөрэлдэхэбди.

Һурагшад самбарта гаража, упражненинүүдые хэхэ. Иимэ холбоо үгэнүүд, мэдүүлэлнүүд үгтэхэ: **зүрхэнэй амаршалга, зүрхэнэй нюуса, зүрхэнэй һанаан; шулуун гэр, модон гэр, шубуунай гэр. Хадын боорёор улаан сэсэгүүд ургана. Эжы улаан бүд магазинһаа абаба.** Эдэ холбоо үгэнүүд соо, мэдүүлэлнүүд соо олон удхатай үгэнүүдэй доогуур зураха гэһэн даабари үгтэбэ.

57-доhи, 58-дахи, 59-дэхи упражненинүүдые сээжээр хээд, 60-дахиие багшатаяа хөөрэлдэжэ байжа дүүргэхэ.

Хэдэн ондоо удхатай үгэнүүдые олон удхата үгэнүүд гэдэг. Нэгэ удхатай үгэнүүдые ганса удхата үгэнүүд гэдэг.

Иимэ тобшололой хэгдэһэн хойно 61-дэхи упражнениие бэшэжэ дүүргэхэ. Тиигээд «Фермэ дээрэ» гэһэн темэдэ сочинени бэшүүлжэ болоно. Зарим һурагшадтань ондоо темэнүүдые дурадхажа болоно.

Учебник соо үгтэһэн **дүрим** уншаад, олон удхатай арбан үгэ һанаад, тэдэнээ дэбтэртээ бэшээд ерэхэ гэһэн гэрэй даабари үгтэбэ гэлэй.

Гурбадахи хэшээлдээ **үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха** гарахадаа, мүн лэ урда мэтээр хөөрэлдэжэ, темэеэ ойлгуулаад, упражнени хүүлээд, иимэ диктант бэшүүлжэ болоно: **«Хүндэ алха. Хүндэ гашуудал. Алтан бэһэлиг. Алтан намар. Жалма басаган энеэбхилнэ. Хабарай наран энеэбхилнэ. Хухюун үхибүүд. Хухюун байдал Мүнгэн халбага. Мүнгэн хюруу».**

Диктант бэшэһэнэй һүүлээр сэхэ ба шэлжэһэн удхатай үгэнүүдые һурагшад илгажа һураха.

Самбарта һурагшадые дуудаад, иимэ холбоо үгэнүүдые бэшүүлхэ:

Буурал үбгэн. Буурал мана...
Үхибүүд унтана. Гол унтана.
Хүнүүд хөөрэлдэнэ. Модод хөөрэлдэнэ.
Пагма эмнинэ. Мүшэд эмнинэ.

Эдэ үгэнүүдые бэшээд, үхибүүд али үгэнь сэхэ удхатайб, алиниинь шэлжэһэн удхатайб гэжэ илгаруулаад, тобшолол хэнэ ааб даа.

Бидэ грамматикын лексикэ гэһэн ехэ темээр хэдэхэн хэшээлэй жэшээ харуулбабди. Бүхы багшанар иимэрхүүгээр хэшээлээ зохёодог юм аабза. Зүгөөр залуу багшанарта туһашье болохо аалам гэжэ эндэ өөрынгөө дүршэлһөө жэшээ харуулба гээшэ хаб.

Ц. БАЛЬЖИНИМАЕВА,
РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша.

Хэрбээ та хэзээшьеб нэгэтэ Костромской областиин Сумароково тосхон шадар аяншалжа ябаа һаа, юрэ бусын һонирхолтой юумэ хаража болохот. Ой сооһоо гэнтэ хандагай гаража ерээд, улаахан хушуугаараа таниие шэншэлээн, унхидаад абаха. Хэрбээ танай хилээмэ гү, али юушьеб эдихэ юумэ һарбайгаагүй һаатнай гомдонгёор эрьеэд саашалха. Энэ хадаа Сумароковын хандагайн фермын 45 хандагайнуудай нэгэн байха.

Энэ фермые Костромагай «Караваево» институт дүүргэһэн Анатолий Павлович Михайлов бии болгоһон юм. 10 жэлэй туршада фермын ажалшад хандагайнуудые тэжээжэ, тэдэниие хүнһөө айжа тэрьедэхыень болигоһон байна. Үдэшэ бүри фермын хандагайнууд ой соогуур таража бэлшэдэг. Харин үглөөгүүр горнын абяагаар тэдэнэр фермэдээ ерэнэ.

Һогоонуудые һаалга хадаа мүн лэ бага бэшэ амжалта гээшэ. Фермэ дээрэ хоног соогоо 5 литр хүрэтэр һү үгэдэг рекордистнууд бии болонхой. Гэхэтэй хамта тэдэниие машинаар һааха бэлэдхэл ябуулагдажа байнхай. Гэбэшье эндэһээ ехэ һү абалга гээшэ тиимэшье гол зорилго бэшэ. Шухалань юуб гэхэдэ, эндэ мяха үйлэдбэрилгэ болоно. Хандагайн мяхан хадаа шанар һайнтай хүнгэн эдеэн гээд мэргэжэлтэд тодорхойлонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Горнын абяан хандагайнуудые фермэдэнь дуудана.

ТАСС-ай фотохронико.

Номой шэнжэлэл

„БУЛАГ"

ГАДАРТАЙ БОЛОЖО, хүнэй анхаралда табигдаһан ном бүхэн өөрын хуби заяатай, өөрын зам харгытай. Үхибүүдтэ зорюулһан номуудай удха шанарай ехэ байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Мүнөө манай анхаралда табигдаад байһан ном һургуулида ороогүй үхибүүдтэ зорюулагданхай юм.

Ном һайнаар бэшэгдэнхэй. Уран зурааша Б. Зыдрабын шэмэглээ. Зурагуудынь яһала зохид, номой удхада таaранхай, иигэхэ зуураа, ном соохи зурагуудай гоёор шэрдэгдээгүйень халагламаар. Юундэб гэхэдэ, һургуулида ороогүй үхибүүдэй анхаралые яларһан, толорһон юумэнэй илангаяа ехээр татадагынь арсалтагүй мэдээжэ бшуу.

Ном соохи шүлэгүүдые ажаглан харахада, тэдэнь энэ наһанай үхибүүдтэ ехэ таараһан, удхынгаашье, түхэл маягайнгаашье талаар орёо бэшэ, тоб гэмэхэн байна.

Согсолбориин эхиндэ «Ленинэй хүшөө» гэһэн шүлэг. Энэ шүлэг соо Ленинэй дурасхаал, агуу багшые хүндэлһэн хэрэг ехэ зохидоор харуулагданхай.

Саашанхи шүлэгүүдынь Эхэ орон, тоонто нютаг, байгаали тухай зураглана. Эндэ багахан булагай хэды шэнээн туһатайень («Булаг»), хабарай ерэхэдэ байгаалида, хүнэй ажабайдалда ямар хубилалтануудай болодогые («Хабар ерээ»), ой модоной шэмэг шэнэһэн тухай («Шэнэһэн»). Онон голой баялиг, тэрэниие тойроһон нютагууд,ород буряадай хани барисаан тухай («Онон гол») автор шүлэглэн бэшэнэ. Юрэнхыдөө энэ бүлэг шүлэгүүдые нэгэдүүлһэн зүйлынь, миин лэ хөөрэһэн маягынь болоно. Мүн шүлэгүүдэй гол удхын «нюсэгэн» бэшэ, харин жэшээнүүдээр, тоб гэмээр зураглагдаһан, үйлэ байдалаар шэмэглэгдэһэн байһаниинь һайн. Жэшээлбэл, булаг тухай бэшэхэдээ, Б. Намсарайн булагай ганса хэрэгтэй байһыень дурдаад гаранагүй, харин «хотолжо ерэһэн Хонималай хабархан байжа ханатараа уудагыснь», «ангаһан хүнүүдэй эндэ ерэжэ, эршэ ородогыень» зураглахадань, гол удхань эли тодо болоно үгэнэ.

«Хотошо Хойлог», «Яахашье аргагүй» гэжэ удаадахи шүлэгүүдынь амитад тухай, хотошо «Хойлог» нохойн бээлэйн шэнээхэн гүлгэн байһанаа хүн зоной туһалагша болоһыень уран хурсаар автор харуулна. Тиихэдээ энэ шүлэг соо хэлэгдэһэн «Хойлог» нэрэтэй хотошо нохойн хотонойнгоо харуулшан болоһон түүхэ үхибүүдэй амитадта дуратайгаар хүмүүжэхэдэнь нүлөөлхэ ёһотой гэжэ һанагдана. «Яахашье аргагүй»... Эдэ шүлэгүүд зааханууд. Түрүүшээр харахада, юрын хөөрөөн мэтэ аад, далда удхань ехэ. Юумэн бэлээр олдохогүй, энээхэн дүтэ байна гэһэншни һаалта юумэн олоч Тэрэниие дабаха хэрэгтэй.

Энээхэн байнал даа борбилоо,
Һабардаад абаһайб зоргондоо.
Бэлэхэн эришэ байнал,
Теэд һаалтал — сонхын шэл!

Ялалзаһан нюдэтэй, шуяатай хүхюу эдир уншагшадтаяа хамта энэ номой хуудаһануудые саашань ирая. Долоон үнгэтэ һолонго хараад, нээрээшье, «дамжахам, барихам» гээд, үхибүүн гүлмэр наһанай эндүүрэл гаргаха байһаниинь эли. Энэ байгаалиин үзэгдэлэй юундэ бии болодогые Ухинович багшын ойлгуулһан тухай автор. «Һолонго» гэжэ шүлэг соогоо бэшэнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн шүлэгүүдһээ удхаараа онсо илгаатай, «Олзуурхуу Ойдоб» гэжэ шүлэг согсолбориин һүүл багта хэблэгдэнхэй. Ойдобтол хармаанаараа дүүрэн хэрэгтэ хэрэггүй жэбэрһэн хадааһа, түмэр түдэгэ, шулуу, модо, шэл хээд ябадаг аад, тон хэрэгтэй, хамараа аршаха пулаадгүй байдаг хүбүүд, басагад энэ шүлэг уншахадаа заһарха бэзэ. Иимэ «заабаришалһан» шүлэгүүдэй үсөөн байһаниинь голхормоор.

Номой түгэсхэлдэ «Жэлнүүдэй андалдаан» гэжэ шүлэг табигданхай. «Хуушан, шэнэ жэлэй» һэлгэлсэлгэнь үхибүүдтэ гоё һайхан ёлко, Жабар үбгэнэй бэлэгүүд һонирхолтой байха ёһотой.

Хуушан жэлнай
Хэһэн ажалаа
Хургаа тоолон
Хэлэжэ үгэбэ.
Шэнэ жэлнай
Хабтаһа гаргажа,
Хараа түсэбөө
Хамагта соносхобо.

гэһэн мүрнүүдһээ удхатай Б. Намсарайн энэ согсолбори «шэнэ жэлынь» боложо, үшөө олон номуудай эхин байха бэзэ гэжэ найдагдана.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

МАГТААЛТАЙ ЛЕКТОР

Дондок Петрович Танганов — түүхын багша, Жаргалантын дунда һургуулиин директор. Энэ нүхэрые мэдэхэ, танихагүй хүн Сэлэнгэдэ байхагүй, һургуулиин үхибүүдшье, тэдэнэй эхэ, эсэгэнэршье Дондок Петровичые хододоо магтажа хөөрэлдэдэг. Зарим нэгэниинь һайн хүн, бэрхэ багша гэлсэдэг. Олонхинь уласхоорондын байдал тухай шадамар бэрхээр лекци уншадаг хүн гэлсэдэг.

Би өөрөө энэ нүхэрые мэнэ һая болотор һайса мэдэхэгүй, тэдэнэй бэлдэһэн лекци шагнаагүй байгааб. Тиимэ дээрэһээ нүхэр Тангановай лекци шагнаха, олон зоной магтадагта бата үнэншэхэ гэжэ оролдогшо һэм.

Нэгэтэ албанай хэрэгээр Тельманай нэрэмжэтэ колхоздо ерэбэб, тиихэдэмни колхозой парткомой секретарь Илья Архарович Ербанов намда иигэжэ хэлэбэ:

Далайгын фермэ дээрэ үдэрэй һаамай һүүлээр Дондок Петрович Танганов уласхоорондын байдал тухай лекци уншахань. Шагнаха дуратай хадаа тэндэ ошогты.

Энэ мэдээсэл дуулаад, бишье ехэ баяртай, эндэ заатагүй ерэхэ гэжэ шиидэбэб.

Хүлеэгдэһэн саг болобо. Фермын улаан булан соо өндэхи малшад булта сугларба. Уданшьегүй парткомой секретарь сугларагшадай урда гаража ерээд, дэлхэйн политическэ карта үлгэбэ, уһатай стакан стол дээрэ табиба. Тиигээд нүхэр Тангановта үгэ үгэбэ.

— Би танда 50—60 минутын туршада СССР-эй уласхоорондын байдал тухай хөөрэхэ һанаатайб, һайса шагнаад һуугаарайгты, зарим нэгэ баримтануудые һайса хадуухын, мартахагүйн тула блокнодтоо бэшэжэшье абагты, — гээд Дондок Петрович аалин намдуугаар лекциеэ уншажа эхилбэ. Хүн зон абяа шэмээгүй болошобо, олохон зоной блокнодоо хармаанһаа гаргахань харагдаба.

Дондок Петрович Танганов зарим лекторнууд шэнги бэшэһэнээ уншанагүй, далбагар, далбагар хуудаһануудые иракгүй, харин нэгэ заахан блокнодоо хаража байгаад, үнэн зүрхэнһөө юрэнхыдөө хөөрэлдэдэг зангаараа хэлэжэ оробо. Эндэ сугларагшад ехэл анхаралтайгаар, лекторэй үгыень хананхатайгаар хадуун абана хэбэртэй, зарим нэгэниинь блокнот соогоо бэшэнэ.

Энэ нүхэр Совет гүрэнэй дотоодын байдал тухай хэлэхэдээ, Буряадай республикын 50 жэлэй ой тухай, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр М. С. Соломенцевой ерэһэн, манай Буряад республикада Октябриин Революциин орден борюулагдаһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэн байна. Энээн тушаа лекторэй хөөрэхэдэнь, хүн зоной шарайда баярай тэмдэг үзэгдэбэ.

— Материальна ажана байдалнай һайжараа, улад зоной соёл культура дээшэлээ. Иимэ сагта ажаһууха, ажаллаха гээшэмнэй жаргал. Урдань бэрхэшэг, хүндэхэн байгша бэлэй, — гэжэ үбгэжөөл хэлэнэ.

Һүүлээрнь СССР-эй, мүн бусад социалис гүрэнүүдэй бүхы дэлхэй дээрэ асари ехэ хүсэтэй, нэрэ хүндэтэй божо байһан тухай хэлээ. Тиихэ зуураа һүүлэй сагта уласхоорондын түгшүүрилтэй байдал һуларжа байна, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан оршон байдалай амисхал оробо гэжэ лекци соо хэлэгдэнэ.

Дондок Петрович КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Америкын Холбоото Штадуудта ошожо, хэдэн олон хэлсээнүүдые хэжэ ерэһэн тушаа онсо тогтобо.

Эдэ бүхы хэлсээнүүдэй эгээл шухалань хадаа ядерна дай зайсуулха тухай хэлсээн болоно, — гээд лекторэй хэлэхэдэ, фермын малшад ехэтэ баярлаһан байна.

СССР-эй правительствын гадаадын политикые зүбөөр ябуулһанай ашаар Вьетнам орондо дайн сэрэг болюулагдаа, амгалан тайбан байдал зохёогдоо. Тэрэнь аймшагтай ехэ амжалта. Вьетнам арадай баатарлиг хэрэг гээшэ. Эдэ бүгэдые хэлэхэ зуураа, Дондок Петрович Хитадай засагаархидай хархис ажал ябуулга, хүршэ араб арадуудта Израилиин эсэргүү аашанууд тухай хөөрэбэ. Тиихэдэнь өндэ сугларагшад ехэтэ зэбүүрхэнэ.

Дондок Петрович энэ лекциеэ час хахад соо уншаба, фермын хүдэлмэрилэгшэд эсэһэн хэбэргүй, үшөөшье шагнахаар байба. Энэ нүхэрэй лекцидэ хүн эсэдэггүй, хашардаггүй, һайса шагнадаг, олон юумэ ойлгожо, мэдэжэ абадаг. Хүн зоной тоб байса ойлгомоор хөөрэдэг заншалтай.

Нүхэр Танганов ганса Жаргаланта соогоо лекци уншадаггүй, харин аймагай бэшэшье ажахынуудта ошожо, лекци, элидхэлнүүдые хэлэдэг байна. Заримдаа КПСС-эй райкомой дурадхалаар эмхи зургаануудта, хүдөөгэй клубууд соо лекци, элидхэл эмхидхэдэг, арад зонтой хөөрэлдэдэг юм.

Дондок Петрович Танганов ганса уласхоорондын байдал тухай лекци энэ жэлэй зургаан һара соо 20 газарта уншаа. Энэ нүхэр коммунис хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар лекци бэлэдхэдэг. Мэнэ һаяхан колхозой клуб соо үхибүүдые гэр бүлэдэнь хүмүүжүүлхэ тухай лекци уншаһан байха юм.

Һайн лекци уншахын туладатеоретическэ ехэ бэлэдхэл, ажал хэхэ зэргэтэй. Хэрбээ энэ эрилтые дүүргээгүй һаа, һайн лектор хэзээдэшье болохогүйш, хүн зон суглархашьегүй. Энээниие нүхэр Танганов һайса мэдэнэ. Ушар тиимэһээ энэ нүхэрнай эрдэм наукые зоримгойгоор шудална, олон нонуудые уншана, политическэ журналнуудые, газетэнүүдые олоор захижа абана. Дондок Петровичой гэртэнь ороходо, ханаарынь һомууд. Энэ гэрэй эзэн теоретическэ һайн бэлэдхэлтэй, эрдэм ухаае шудалдаг хүн гэжэ мэдэхээр.

Нүхэр Танганов «Знание» бүлгэмэй гэшүүн болоһоор үнихэнэй. Энэ хугасаа соогоо хэдэн олон лекци уншаһан, олохон хүнүүдые һургаһан, хүмүүжүүлһэн байха. Иимэ хүниие магтангүй яахаб. Мүнөө энэ нүхэр Хитадай удамаршадай Советтэ эсэргүү ажал ябуулга тухай лекци бэлэдхэжэ байна. Иигэжэ Сэлэнгэдэ магтаалтай лектор Дондок Петрович Танганов арад зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулна.

Б. ШИРЕТОРОВ,
КПСС-эй Сэлэнгын райкомой инструктор.

Социалис оронуудаар

ХАНИ БАРИСААН БЭХИЖЭНЭ

СОФИ. Болгариин Арадай Республикын, Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоон али бүхы һалбаринуудта үдэрһөө үдэртэ улам бүри хүгжэнэ. Ороной бүхы округууд СССР-эй областьнуудтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлээ. Зарим хото городууд, хүдөө тосхонууд, предприятинууд, колхоз ба кооперативууд хоорондоо нягта харилсаатай. Нэгэ нэгэндээ айлшалалсажа, дүй дүршэлөө халан абалсадаг ёһо заншалтай юм.

Кырджалийска округой ба Хойто-Осетиин АССР-эй ажалшад хани барисаанай харилсаа холбооной толотомо жэшээ харуулна. Краснодарай хизаарай анда нүхэр Бургасска округ хүдөө ажахыда горитой амжалта туйлаа. Краснодарай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институтда академик П. П. Лукьяненкын бии болгоһон «Безостая-1», «Аврора», «Кавказ» гэжэ шэнэ сортын шэниисэ ажахыда тарижа ургуулһанай ашаар округой тарьяашад үндэр ургаса абаһан байна.

Ставрополиин хизаарай, Назарджикска округой хоорондохи харилсаан аша үрэтэйгөөр хүгжэнэ. Ашагта малтамалай «Медет» гэжэ бүлэг барилга хүгжөөлгэдэ совет мэргэжэлтэд болгар нүхэдтөө туһална.

ГДР-эй АРАДАЙ АЖАХЫНУУДТА — ВУЗУУД

БЕРЛИН. ГДР-эй дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудай 45 мянган студент (заочноор һурагшадые тоолонгүй) эдэ үдэрнүүдтэ һуралсалаа дүүргэхэ юм. Энэнь, үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо, 7 мянгаар олон студентнэр болоно. Арадай ажахын элдэб һалбаринуудта, эрдэм-шэнжэлэлгын институтда, мүн бусад эмхи зургаануудта хүдэлмэри ябуулха тухай хэлсээнүүдые эдэнэр бултадаа шахуу баталһан байна. Һаяхан тунхаглагдаһан тусхай тоо, баримтануудай ёһоор, арбан жэлэй турша соо (1961—1970 онууд) республикын арадай ажахыда ажаллаха дээдэ ба тусхай дунда һургуулитай хүдэлмэрилэгшэдэй тоо хоёр шахуу дахин—360 мянгаһаа 705 мянга хүрэтэрөө ургаа.

Хүдөө ажахын 580 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэ (экономикын энэ һалбарида 70 процентнь хүдэлнэ) мэргэжэлтын дипломуудтай гэхэ гү, али дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудые дүүргэһэн байха юм.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭРИЛТЭ ХАНГАЛГАДА

БУХАРЕСТ. Пьятра-Нямц хотодохи аммиак үйлэдбэрилдэг завод түрүүшынгээ продукци үгэбэ. Шэнэ предприяти жэлдээ 140 мянган тонно азотно-кислэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилнэ. Завод гранулированно үтэгжүүлгэ, мүн шэнгэн аммиак гаргадаг болохо.

Химическэ үтэгжүүлгэ ехээр үйлэдбэрилхын тула заводууд олоор баригдажа байнхай. Юундэб гэхэдэ, энээнһээ ороной хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэ, ороoһото ба техническэ ургамалнуудай үндэр ургаса дулдыдаха бшуу. Химическэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ заводой барилга энэ табан жэлэй турша соо ашаглалгада үгтэхэ юм. Жэлдээ нэгэ миллион тонно продукци гаргаха түсэбтэй. Табан жэлэй һүүл багта (1975) Крайовадахи фосфорно ба азотно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ шэнэ фабрика продукци үгэжэ эхилхэ юм. Үйлэдбэрилхэ бүхы продукциингаа хэмжээ комбинат гурба дахин дээшэлүүлхэ болоно.

Румыниин арадай ажахын хүгжэлтын түсэбэй ёһоор, 1975 он болотор орон доторoo 7,4 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргахаар хараална. Энэнь, 1970 онойхидо орходоо, гурба дахин ехэ. Гэхэтэй хамта, шэнэ предприятинуудые ашаглалгада оруулһанай ба хүдэлжэ байһан завод, фабрикануудые шэнэлэн үргэдхэһэнэй ашаар бүри ехэ продукци абаха аргатай болохо.

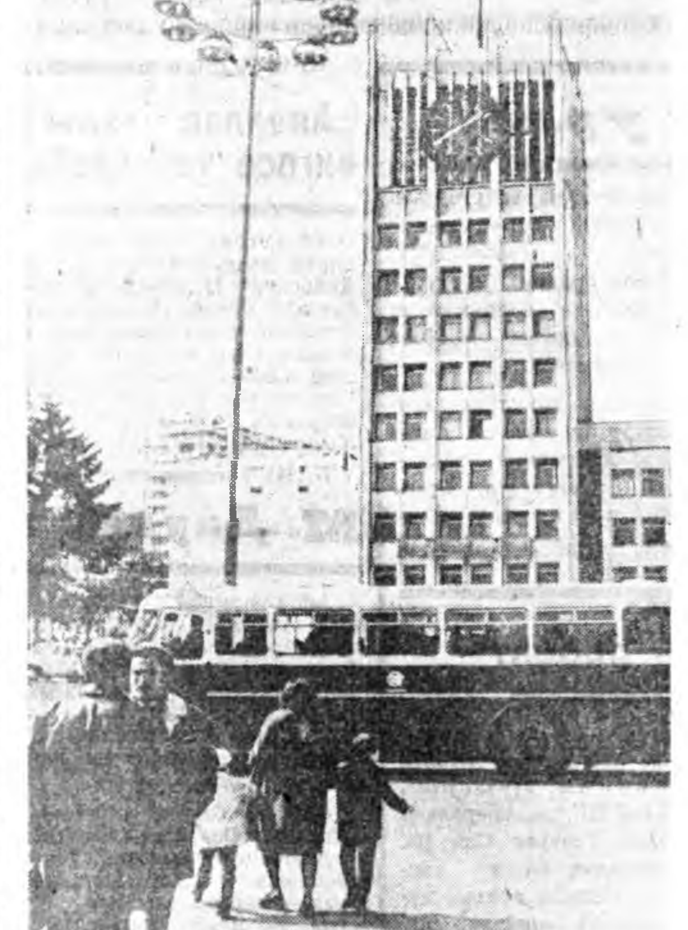
(ТАСС).

ПОЛЬШЫН ПОРТНУУД ҮРГЭДХЭГДЭНЭ

ВАРШАВА. ПНР-эй гадаадын худалдаа наймаанай хүгжэлтэ Балтиин далай дээрэхи Польшын портнуудай үүргэ дээшэлүүлээ.

Һүүлэй табан жэлэй турша соо портнуудые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ 6.8 миллиард злотых гэхэ гү, али һүүлэй 15 жэлэй туршада гаргашалагдаһантай адли, мүнгэ зөөри һомологдоо. Польшын портнуудые һэльбэн шэнэдхэһэнэй ба үргэдхэһэнэй ашаар энэ табан жэлэй дүүрэтэр ашаа шэрэлгэ, түрүүшын табан жэлэйхитэй сасуулхада, 30 процентээр дээшэлхэ байна.

(ТАСС).

Болгариин энэ городой ганса нэрыень дуулахадаа, тэндэ хүнүүд миһэрэн энеэбхилэлдэдэг. Энэ Габрово город юм. Энэ хотын зоной шогтой хухюун абари зан тухай алдар суу республикаһаа бүри холуур таранхай. Габровын зон миннишье шогтой хухюун бэшэ, мүн ажалша бэрхэ зон юм. Тэдэнэр гутал, хубсаһа, электронно-тоололгын машинануудые болон бэшэшье промышленна продукци олоор бүтээдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Габрово хотын түбтэ.

БТА—ТАСС-ай фото.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

ЭРШЭЕЭ УЛАМ ШАНГАДХАН

Наушкын мяханай комбинатай коллектив Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе нэрэ түрэтэйгөөр угтаба. Жэлэй түрүүшын хахад соо мяха үйлэдбэрилхэ түсэбөө 149 тонноор үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбтэ даабарияа 123 процент дүүргүүлбэ гээд Хяагтын аймагай «Ленинэй туг» газетэ мэдээсэнэ.

Жэлэй хоёрдохи хахадта комбинадай хүдэлмэришэд ажалайнгаа эршые улам шангадхан, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна. Июлиин түрүүшын арбан хоног соо комбинадай хүдэлмэришэд 29 тонно мяха, 10 тонно колбаса үйлэдбэрилһэн байна.

Комбинадай хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ П. М. Истоминагай хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригада эрхимлэжэ ябана. Жэлэй түрүүшын хахадай дүнгүүдээр тус бригада комбинат соогоо нэгэдэхи һуурида гараһан байна.

УЛААН ТУГ НАМИЛЗАБА

Аймагай ажахынуудай малшад болон промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөной дүнгүүдые КПСС-эй Загарайн райком ба аймсоведэй гүйсэдком согсолжо, түрүү коллективүүдэй, ажалшадай хүндэлэлдэ ажалай алдар солын Улаан туг үргэхэ гэһэн шиидхэбэри абаба.

Июнь һара соо фуражна үнеэн бүриһөө 315 килограмм һү абаһан «Гигант» колхозой һаалиин 3-дахи фермын, продукци худалдаха һарын түсэб 117 процент дүүргэһэн Загарайн карьероуправлениин коллективүүдэй хүндэлэлдэ ажалай алдар солын Улаан туг үргэгдэхэ болоо. Тиихэдэ «Дружба» совхозой һаалишан Ц. Жамбаловагай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Г. Раднаевагай, «Гигант» колхозой һаалишад А. Тарабукинагай, Н. Федотовагай хүндэлэлдэ мүн лэ алдар солын туг намилзуулагдаһан байна. Энээн тушаа Загарайн аймагай **«Вперёд»** газетэдэ бэшэгдэнэ.

АЖАХЫДАА ЭРХИМЛЭЭ

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой һаалиин хоёрдохи фермын һаалишан Валентина Дмитриевна Корытова июнь һара соо эрхим һайнаар ажаллажа гараба. Һара соо бүлэг үнеэдһээнь 4250 килограмм һү һааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 4636 килограммда хүргэжэ, һарынгаа даабариие 109 процент дүүргээ гээд **«Бэшүүрэй таряашан»** газетэ мэдээсэнэ.

В. Д. Корытова һаалиин фермэдэ арбан хоёрдохи жэлээ ажаллажа байна. Тиигэжэ ажалай һайн дүй дүршэлтэй болонхой. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада үнеэн бүриһөө жэл бүри 2000 килограммһаа үлүү һү абана.

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы удха шанартай гурбадахи жэлдэ Валентина Корытова үнеэн бүриһөө 2.030 килограмм һү һааха социалис уялга абаһан юм. Тэрэнээ дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлжэ байна.

ТОСХОНОЙ ТҮХЭЛ ХУБИЛНА

Клюевскэ леспромхозой коллектив байгша оной түрүүшын хахадта эршэтэй һайнаар хүдэлжэ, продукци худалдаха түсэбөө 100,1 процент дүүргэһэн байна. Леспромхозой хүдэлмэришэдэй хүсөөр технологическа зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ цех баригдажа, болзорһоо урид ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэ цех жэл соо 75 мянган кубометр тиимэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ хүсэтэй юм.

Гадна леспромхозой хүдэлмэришэд тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо, шэнэ барилга хэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Гурбан наймаашанай хүдэлхэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй магазин, хоёр квартиратай хоёр гэр баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа.

Тиихэдэ гостиницын түхэлтэй хамтын байра, номой магазин баригдаба. Үшөө 300 дүрбэлжэн метр талмайтай теплицэ бодхоогдожо, ашаглалгада үгтэһэн байна. Энээн тухай Кабанскын аймагай **«Байгалай галнууд»** газетэдэ бэшэгдэнэ.

ОЁДОЛШОДОЙ АМЖАЛТА

Гусиноозерск хотын оёдолой фабрикын коллектив түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи оной түрүүшын хахадай түсэбые болзорһоонь хоёр хоногоор уридшалан дүүргэжэ, республикын һайндэрые баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ гээд **«Улаан Сэлэнгэ»** газетэ мэдээсэнэ.

Фабрикын оёдолшон бүхэн өөрын табан жэлэй түсэбтэй юм. Коллективэй 9 хүдэлмэришэн табан жэлэй һүүлшын 1975 оной түсэбөөр ажаллажа байна. Тэдэнэй тоодо Полина Горилова, Надежда Сотникова, Любовь Богданова, Федосья Кононова, Харитинья Хохрякова болон бусад оролсоно.

Оёдолой фабрикын 100 гаран хүдэлмэришэн 1974 оной түсэбөөр ажаллажа эхилһээр үнинэй.

Арадай театрай зональна харалга

„АЙМАЛГАН"

Арадай театрай зональна харалгада хүршэ Яхадай АССР-һээ хоёр коллектив ерэһэн. Нэгэниинь Таттинска арадай театр, нүгөөдэнь Чурапчагай театральна коллектив. Яхадай АССР-эй нислэл Якутск хотоһоо зүүн урда, Ленэ мүрэнэй баруун бэедэ, Чурапчагай район оршодог юм. Чурапчагай спортивна тусгаар һургуули хадаа орон түрынгөө нэрэ солые хамгаалдаг барилдаашадые хүмүүжүүлһэн, хүмүүжүүлжэшье байна.

Республика дотороо Чурапча нилээд алдартай район юм. Арад зониинь дууша, наадаша, хүгжэмшэ.

Яхадай АССР-эй дала гаран ажахын нэгэн, Чурапчагай районой Эрилик Эристинэй нэрэмжэтэ колхозые абаад үзэел даа. Энэ колхоздо мүнөө үедэ соёлой дүрбэн байшан бии. Түбэйнь байшангай дэргэдэ драмын кружок хүдэлмэрилдэг.

Энэ хабар район дотор үнгэргэгдэһэн харалгада 14 коллектив хабаадаа. Тэдэнэй дундаһаа Эрилик Эристинэй нэрэмжэтэ колхозой театральна коллектив шалгаржа, республиканска харалгада эльгээгдэһэн. Тэндэ мүн лэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртөөд, зонын харалгада хабаадахаяа Улаан-Үдэ ерээ бшуу.

Эрилик Эристин тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй ха. Энэ манай уран зохёолшо байһан хүн. «Марыкчанай залуушуул», «Революциин нарһад» болон бусад олон зохёол бэшэһэн. Нюдэ һохор болоһон аад, арад зондоо алба хэһээр лэ байһан зохёолшо-партизан «яхад Островский» гэжэ алдаршаһан түүхэтэй. Нютагайнгаа хүбүүнэй дурасхаал мүнхэлэн, колхоз тэрэнэй нэрээрнь нэршэнхэй юм.

Тус колхоздо драмын кружок эмхидхэгдэһээр 5 жэл болоо. Тэндэ гол түлэб колхозой гэшүүд ябадаг. Нютагай интеллигенцишье хабаададаг. Эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо арбаад зүжэг табяа. Тэдэнэйнь нэгэн «Аймалган» («Хүлгөөн»). Зүжэгэйнь автор Михаил Догордуров, уран зохёолшо, Чурапчада түрэһэн хүн. Найруулан табигшань Прокопий Флегонтов, колхозой диспетчер.

Арадай театрай болон театральна коллективүүдэй зональна харалгын гэшүүдэй, мүн зүжэгтэ дуратайшуулай урда тэдэнэр бэлиг шадабаряа харуулба. Граждан дайн — зүжэгэй гол темэ. Дайн хүндэ жаргал асардаггүй. Дайн хадаа тэмсэл, хүлгөөн. Чагылганных гэжэ аласта (һууринда) хүн зон мүн лэ хүлгэнэ. Тэдэнние сагаантан, нютагай баяшуул һүйдхүүлнэ. Шанга тэмсэл болоно. арад зон мэгдэнэ, хайшаашье боложо, хэнэйшье тала барихаяа ойлгожо ядаһан хүнүүдшье бии. Гансал хүгшэн эхэ Беге Мария замаа түргэн шэлээ:

«...Семёнов хатуул хүн байха зэргэтэй. Тэдэнэй үбгэн абань — нютагые толгойлогшо Моисей гэдэг — эрэгүй долоон эхэнэрые мэхэлжэ, баяжаһан гэдэг. Үгырһэн, үншэрһэн эдэ эхэнэрнүүд бэедээ гар хүрэхэ баатай болоһон юм. Энэ үтэлһэн золиг Семён Семёновые долоотойһоонь хүниие альгадуулжа һургаа һэн. Дыгдаловтанай уг гарбалда мүртэй хүн байгаагүй юм. Би үгытэйшүүлтээл наһаараа суг ябаха ёһотойб» гэжэ түүрээнэ. Эхын рольдо наадаһан У. Сидорова, колхозой библиотекарь, жюриин гэшүүдэй магтаалда хүртөө. Тэрэ түбшэн даруу, даамгай зантай, наһанай эхэнэрэй, энэрхы зөөлэн сэдьхэлтэй эхын, ямаршье аюулһаа тунхарихагүй, нэгэ һанаатай, зоримгой хүнэй образ харуулжа шадаа. Тиихэдэ ревкомой гэшүүн Иван Очуровай (П. Флегонтов, найруулан табигшань), болгоомжотойхон хүн Чуопчарай (Г. Попов) рольнууд мүн лэ һонирхолтой байгаа.

Аяар холын Яхадһаа ерэһэн тус коллектив бусадай дундаһаа онсо шэнжээрээ шалгараа. Эмхидхэл, бүридэлэйнгөө талаар харалгын гуримуудта дүүрэн харюусаа. Урлан шэмэглэлынь яһала һонин, шадамараар хэгдэнхэй. Гүйсэдхэгшэдэйн дунда оюун бэлигтэй хүнүүд олон. Тиигэбэшье эгээл һайшаалтай, эгээл сэнтэй юумэнь юуб гэхэдэ, тус коллектив зүжэг табилгаар үнэнхэ зүрхэнһөө һонирхонхой, сцена дээрэ хэдэг ажалдаа гүнзэгыгөөр дурланхай, нэгэ хүн шэнги эбтэй эетэй. Энэнь юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, коллектив соонь тусгаар мэргэжэлтэй нэгэшье хүн үгы; хоёрдохёор, ехэнхинь — 30—40 наһатай зон; гурбадахяар, тус зүжэгые һара үлүүтэй саг соо бэлдээд, районой харалгада шалгаржа, саашанхи замдаа эхи табяа бшуу.

— Һара үлүүтэй сагай туршада 2 час 30 минута соо үргэлжэлхэ зүжэг бэлдэхэ гээшэ, мэргэжэлтэдэй һанахада, гайхалтай түргэн, басни соохидол адли болзор ха юм. Иигэжэ бэлдэхын тула ажалдаа гайхалтай дуратай, үдэр һүнигүй хүдэлхэ зэргэтэй байна, — гэжэ Моссоветэй нэрэмжэтэ театрай актёр, жюриин түрүүлэгшэ Г. К. Некрасов тэмдэглээ һэн.

Үнэхөөрөөшье, эдэнэр уран һайханай искусствада ехээр дурлаһан зон. Яхадай АССР-эй 400 гаран коллективэй дундаһаа шалгаржа гараһаниинь энээндэ гэршэ мүн бэшэ аал.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: штабай начальник, бандит Семён Семёновой ролиие гүйсэдхэһэн М. Старостин.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ҺҮБЭЛГЭН БЭРХЭ ГЭГДЭЭ

Хара далайн эрьедэ, ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Орленок» лагерьта «Зарница» гэһэн сэрэгэй-спортын бүхэсоюзна наадан боложо дүүрэбэ.

Һонирхолтой энэ наадан-да манай республикын 40-дэхи һургуулиин «Сэлэнгэ» гэжэ отряд ошоһон байгаа. Тус һургуулиин һурагшад республика соогоо үнгэргэгдэһэн нааданда түрүү һуури эзэлхэдээ, бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадалсаха болоһон юм. 40-дэхи һургуулиин һурагшад жэл бүри түрүү һуури эзэлжэ, «Зарницын» нааданда хабаадалсадаг болоо һэн. Һурагшадай дунда ябуулагдадаг энэ хүдэлмэриие СССР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Тамара Ивановна Ситникова ударндажа, залуу четэнөө хүмүүжүүлжэ ябадаг.

Байгша оной июль һарада эмхилагдаһан «Зарницын» бүхэсоюзна нааданда оронойманай зуун хоёр эрхим отряд сутларжа, түрүү һуури булялдаһан байна.

Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр санитарна постнуудай дунда шанга тулалдаан болоо. Эндэ манай республикын түлөөлэгшэд нэгэдэхи һуури эзэлжэ, ехэтэ баясаһан байба. Энээнэйнгээ түлөө СССР-эй Улаан-Хэрээһэнэй шан, бэлэгүүдтэй тоонто нютагаа бусажа ерээ. Бусад мүрысөөнүүдтэ иимэ һууринууд эзэлгдэбэ: регулировщик хоёрдохи, мэргэн буудалгаар табадахи, түймэр саралга, хэлхээ холбоо байгуулгаар зургаадахи, аяншалагшадай хүшэр, хүндэ зүргэ гаталхадаа долоодохи һууринуудые эзэлбэ. Һурагшад Саша Николаев, Аня Абашеева, Наташа Ситникова, Ира Гофынго, Саша Михалев, Олег Бартаханов, Андрей Дё, Саша Пнёв гэгшэдые «Мэргэн буудагша» гэһэн значогоор Советскэ Союзай Герой, армиин генерал Лелюшенко шагнажа, хүбүүд, басагадые ехэтэ баясуулаа.

Арбан хоногой туршада үргэлжэлһэн нааданай дүн гаргахада, Улаан-Үдын 40-дэхи һургуулиин «Сэлэнгэ» команда СССР-эй Гэгээрэлэй министерствын кубок, ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаһан байгаа. Мүн эдэнэртэ СССР-эй Гэгээрэлэй, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэнүүдэй зүгһөө «Аврора-10», «Спорт-4» гэһэн кинокамеранuудаар, командын гэшүүд Володя Музыка, Миша Леонов, Коля Грудинин «Чайка-2» фотоаппарадаар, 25 гэшүүд «Зарницын» бүхэсоюзна нааданай тэмдэгээр шагнагдаһан байна.

Отрядай гэшүүд гэдэргээ бусахадаа Москва хото хүрэжэ, ВДНХ, В. И. Ленинэй Мавзолей, Таннгдаагүй солдадай памятник болон бусад үзэсхэлэн гоё, түүхэтэ газарнуудтай танилсажа ерээ.

Ч-Д. БУДАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгэ отрядай команда. (Командирынь Владимир Орлов).

Уласхоорондын шэнжэлэл

Ээрхэг түримхэйлэлгын гуламтануудые һүнөөхэ

Мүнөө үедэ СССР-эй ба бусад социалис оронуудай бэелүүлдэг эб найрамдалта гадаадын политикын ашаар уласхоорондын байдалай һайжаржа байхада, Дүтын Зүүн зүгтэхи түгшүүрил олониитын һанаа зобооно. Хүршэ Араб гүрэнүүдтээ эсэргүү зэбсэгтэ харата ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ байһан Израилиин ээрхэг түримхэй политика дэлхэйн энэ райондо аюул тохёолдуулна.

Иимэ оршон байдалда Аюулгүйн Соведэй заседани онсо үүргэтэй байгаа. Июлиин 26-да дүүрэһэн энэ заседани дээрэ Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудал зүбшэлэгдөө һэн. Ямаршье бүлэглэлдэ ородоггүй найман орон тогтоолой проект зохёогоо. Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые эбэй ёһоор шиидхэхын тула Израилиин бэелүүлхэ эрилтэнүүд проект дотор табигдаһан байгаа бшуу. Булимтаран эзэмдэһэн бүхы нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые гаргахаар хараалһан энэ асуудалаар ООН-ой Аюулгүйн Соведэй ба Генеральна Ассамблейн урдын шиидхэбэринүүдые тус проект баталба. Энэ районой национальна бэеэ дааһан байдал, газар дайдын бүрин бүтэн байлга ба арадуудай эрхэнүүдые сахин хүндэлһэнэй үндэһөөр Дүтын Зүүн зүгэй асуудал эбэй ёһоор шиидхэжэ болоно гээд тогтоолой проект дотор хэлэгдэнэ.

Израилиин булимтаран эзэмдэһэн араб бүхы нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые гаргажа, Дүтын Зүүн зүгэй асуудал хамтаараа шиидхэхын түлөө Советскэ Союз тэмсэнэ гэжэ СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэгшэ Я. А. Малик мэдүүлээ. Энэнь дэлхэйн тус райондохи бүхы гүрэнүүдэй, тэдэнэй дунда Палестинын араб арадай хуулита эрхэ, аша туһа хангалгын, газар дайдын бүтэн бүрин байлга хүндэлэлгын үндэһөөр бусад асуудалнуудаар үгээ ойлголсожо болоно.

Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардуу байдал эбэй ёһоор гуримшуулха бүхы хэмжээнүүдые Тель-Авив буруу һүргэжэ байна гээд Израилиин түлөөлэгшэ Текоагай хэлэһэн үгэ элирхэйлэн гэршэлбэ. Энэ тогтоол абалгада тойбо татахын тула тэрэ бүхы юумэ хэнэ.

Найман гүрэнэй проектын түлөө бүхы оронуудай дуугаа үгэхэдэнь, гансал Хитад дуугаа үгэлгэдэ хабаадахаяа арсаһан байгаа. Тиихэдэ Холбоото Штадууд тэрэ проектдэ хорюул табяа. Тус проект дэмжэхээ арсаһан ушарынь Дүтын Зүүн зүгэй асуудал шиидхэлгые улам орёо болгобо. Тиигэжэ Вашингтон Тель-Авивта туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлгээ үргэлжэлүүлхэ хараа бодолтой байһанаа үшөө дахин гэршэлээ.

Чили: граждан дай зайсуулха

Чилиин хархис хүсэнүүд шэнэ гэмтэ ябуулга июлиин 26-да хэбэ: Чилиин президентын адъютант капитан Артуро Арайа гэгшые эдэнэй табималнууд зэрлиг муухайгаар алаба. Июниин 29-дэ болоһон сэрэгэй үймөөнэй урагшагүйдөөшье һаань, президент Альендиин арадай правительствада эсэргүү үгэсөөтэ харата ябуулгаяа Чилиин хархис хүсэнүүд үргэлжэлүүлхые һанаашална. Сэрэгэй үймөө татаха һэдэлгыень бүхы хүн зон буруушаагаа һэн. Ажалшад болон арми правительствадаа үнэн сэхэ байгаа. Тиихэдэнь лэ хархис хүсэнүүд арга мэхэ гаргажа, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ба арадай хоорондо хёмороо таталгада бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ. Һүүлэй үдэрнүүдтэ имагтал засаг захиргаанда ба Арадай нэгэдэл гэдэг хүтэлбэрилхы бүлэглэлдэ ородог партинуудта бэшэ, харин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдтэ эсэргүү һүйдхэлтэ үргэн ябуулгануудые хэһэн байна. Артуро Арайае зэрлиг муухайгаар алаһан ушарынь дэмы бэшэ. Иимэ харата муухай ябуулганууд хойно хойноһоо хэгдэнэ. Һаяхан хархис этэгээдүүд вице-адмирал Исмаэль Уэртын байра худар, мүн офицернүүдэй бүлэнэрэй ажаһуудаг гэр руу тэһэрдэг бодос хаяа һэн. Граждан дай үүдхэхээр аюултай байдал мүнөө Чилидэ тохёолдожо байна.

Хархис хүсэнүүдэй үүдхэжэ байгша зэбсэгтэ хёмороогой Чилиин арадта туйлай ехэ гасалан зоболон асарха, хохидол ушаруулха байһаниинь дамжаггүй. Тиимэһээ президент Альенде июлиин 25-да Чилиин ажалшадай нэгэдэмэл профцентрэй федерациин пленумэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ байдалһаа политическэ аргаар гарахын тула бүхы партинуудтай, эмхинүүдтэй хөөрэлдэхые уряалһан байна. Нэн түрүүн засаг захиргаан бэхижүүлхэ тухай ниитэ национальна хөөрэлдөөн болохо ёһотой гээд тэрэ тэмдэглээ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, мүнгэнэй үнын уналгатай тэмсэл хэхэ хэмжээнүүдые абаха тухай, продукци үйлэдбэрилэн гаргалгые ехэдхэхэ тухай, үйлэдбэриин эмхидхэл һайжаруулха тухай, доторой экономическа бэрхэшээлнүүдые гаталан дабахын тула эдеэ хоолой зүйлнүүдые хубаарилха тухай асуудалнуудые зүбшэлхыень дурадхаба.

Президентын дурадхалые оронoй олониитэ үргэнөөр дэмжэнэ. Ниитын элитэ мэдээжэ олохон түлөөлэгшэд, правительствада ородоггүй христианско-демократическа партиин зарим ажал ябуулагшад, католическа церквиин хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие дэмжээ. Правительствын тала баримталдаггүйшье һаа, граждан дайнда эсэргүүгээр тэмсэдэг бүхы хүнүүдтэй хөөрэлдэхэ ёһотойбди гэжэ Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Л. Корвалан Сантьягада үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Президент Альендиин үүсхэл оронoй хуби заяанда шухала удха шанартай. Энэнь Чилиин ба тэрэнэй арадай амгалан тайбан, аюулгүй байдал тогтоохые хүсэһэн бүхы патриодуудай үгээ бүрин хүсэдөөр ойлголсохо зам нээнэ.

Афганистан республика болоо

Июлиин 17-ной эртэ үглөөгүүр Кабулай радио дамжуулгануудаа таһалдуулба. Гүрэнэй ба сэрэгэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша сардар Мухаммед Дауд үгэ хэлэхэдээ, хаанай засаг захиргаан усадхагдажа, Афганистан республика болобо гэжэ соносхоо. Урдын захиргаан оронoй демократическа дэбжэлтэ хангаха, экономико хүгжөөхэ арга хабагүй байна гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Иимэ аюул түбэгһөө оронoо аршалан абархын тула» армн ба арад зоноор дэмжэгдэһэн афган патриодууд тэмсэхэ баатай болоһон байна.

Хоёр хоногой үнгэрхэдэ, Афганистанай Республикын Центральна Комитедэй мэдүүлгэ тунхаглагдаа һэн. Центральна Комитедэй түрүүшын заседани дээрэ Мухаммед Дауд Гүрэнэй толгойлогшоор, премьер-министрээр һунгагдаа гээд тэрээн дотор хэлэгдэбэ. Гадаадын хэрэгүүдэй ба Национальна оборонын министерствэнүүдые тэрэ мүн лэ хүтэлбэрилхэ юм.

Мухаммед Дауд — гүрэнэй 64 наһатай ажал ябуулагша. Тэрэ орон доторoo, мүн пуштунска угсаатанай (эдэнэр Афганистанай хүн зоной хахад хубинь болодог) дунда нэрэ хүндэтэй юм. Мухаммед Дауд пуштунска угсаатанһаа гараһан. 1953 онһоо 1963 он болотор тэрэ премьер-министр байгаад, доттоодын ба гадаадын политикын асуудалнуудаар король М. Захир Шахтай үгээ ойлголсожо ядахадаа, тушаалһаа буугаа һэн.

Орон дотор болоһон хубилалтануд тухай правительствын орган — «Ислах-Анис» газетэ мэдээсэхэдээ, «улад зоной аша туһада харюусаха бодото, үнэн зүб демократи тогтоохо гээшэ шэнэ засаг захиргаанай уг зорилго болоно» гээд тэмдэглэбэ. Оронoй экономико хүгжөөхэ, арад зоной байдал һайжаруулха үргэн ехэ хубилалтануудые хэхэ проектнүүд тухай газетэ мүн лэ мэдээсээ һэн. Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо ехэ ган гасуурай болоһон дээрэһээ Афганистан экономическа хүшэр хүндэ байдалда ороһон юм гээд мэдээсэнэ.

М. Даудай радиогоор, пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэһэнэй ёһоор, Афганистанай Республика ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй байна. «Эб найрамдал ба дэлхэйн бүхы оронуудтай хани барисаатай байлга Афганистанай политикын түрүүшын ёһо гурим болоно», — гэжэ М. Дауд хэлэбэ.

Оронойнгоо республика болгогдожо соносхогдоһон ушарые Афганистанай арад һайшаана.

Залуу Афган Республикые Советскэ Союз түрүүлэн мэдэрээ гээд Кабулай газетэнүүд сэдьхэлээ ханангяар мэдээсээ.

О. АНИЧКИН, А. КОЗЛОВ, А. СТУПАК. (ТАСС).

ҮЕРЭЙ УҺАН ТАТАЖА ЭХИЛЭЭ

Һүүлэй хэдэн хоногой туршада үерлэжэ эхилһэн Сэлэнгэ мүрэнэй, мүн гол, горхонуудай уһан республикымнай ажахынуудта, Улаан-Үдэ хотын Сэлэнгэ мүрэнэй баруун бэедэ ажаһуудаг айлнуудта, аралнуудта байдаг үмсын саадтай ажалшадта ехэхэн хохидол ушаруулба. Уржадэр Сэлэнгэ мүрэнэй уһан Улаан-Үдэ шадар үшөө 57 сантиметрээр нэмэжэ, ойро тойронхи нуга сабшалан, айл аймагуудай хото хорёо, гэрнүүд руу ороһон байна. Тиигэжэ хэдэн хоногой туршада нэмэһэн уһан дүн хамтадаа 4 метр 57 сантиметр болоо гэхэ гү, али 1971 ондо үзэгдэһэн уһанһаа 47 сантиметрээр үлүү уһан хөөрэһэн байна.

Үсэгэлдэр үглөөнэй арбан часта Сэлэнгэ мүрэнэй уһан доошоо татажа, 425 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэһэн байба. Республикын урда — Хяагтын адагай угая 526 сантиметр байһанаа үсэгэлдэр 466 сантиметртэ хүрэбэ. Мүн Новоселенгинск тосхон шадар 839 сантиметр болоһон байба. Мүнөө энэнь 117 сантиметрээр һуужа, 722 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэбэ.

Мүнөөдэр Улаан-Үдэ шадар Сэлэнгэ мүрэнэй уһан нэгэ метр шахуугаар доошоо орохоор хүлеэгдэнэ. Хэдэн хоногой туршада иигэжэ ехээр үерлэһэн гол, мүрэнүүдэй уһан эдэ үдэрнүүдтэ һабадаа орохоор багсаагдана.

Н. АФОНИНА, Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

СҮҮД ДЭЭРЭҺЭЭ

ХАМТЫН ЗӨӨРИДЭ ОБТОГШОД ХЭҺЭЭГДЭБЭ

Тайлсын совхозой мал шахан таргалуулха гүүртын малшад Лупан Н. И., мүн тэрэнэй һамган Гери А. К.. гэгшэдэй гэмтэ хэрэгые Загарайн аймагай арадай сүүд хаража үзэһэн байна. Тэдэнэр ниитын малда үгтэһэн комбикормые түмэр замай хүдэлмэришэн Васильев Г. Н. гэгшэдэ саг үргэлжэ худалдадаг байгаа.

Васильев тэдэнэртэй дүтэ танилсажа, гэртээ урижа абаашаад, хатуу харын мананда һайсахан һогтоогоод, мэхэ гохоёо хэдэг байгаа.

Лупан урдань хулгай хэһэнэйнгээ түлөө гурба дахин сүүдлүүлэгдэһэн, алимент түлэхэһөө зорюута хулжажа, бэеэ нюужа ябаһанайнгаа түлөө Воронежско областьһоо иишэ хэһээлтэдэ эльгээгдэһэн хүн.

Васильев Г. Н. архияа абаад, гүүртэдэнь ерэдэг болобо. 1973 оной апрель һарада Васильев оройдоол долоон хоногой туршада 12 мэшээг комбикорм абаа.

Совхозой малай тэжээл һэшхэлгүйгөөр хулгайлһанайнгаа түлөө Васильев Г. Н. 4 жэлээр эрхээ хаһагдаба. Лупан А. И. 5 жэл 5 һараар, тэрэнэй һамган — 3 жэлээр мүн лэ эрхээ хаһагдаһан байна.

П. ТАРАСОВ, Загарайн аймагай арадай сүүдэй түрүүлэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин нээгдэһэн тухай информационно мэдээсэл. «Таамагаар бэшэ, боломжолон хүдэлхэдэ...» — А. Ефремовэй корреспонденци. Орон доторхи һонинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Шиидхэхы жэлэй эршэтэ ажал» — С. Бухаевай корреспонденци. «Политиздаг — уншагшадтаа 1974 ондо» — АПН-эй статья. Аймагай газетын хуудаһануудта.

Гурбадахи хуудаһанда: Уншагшадай бэшэгүүдээр бүридхэгдэһэн хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Арадай театрнуудай зональна харалга дээрэһээ. Элдэб һонин. Хилын саанаһаа. Уласхоорондын шэнжэлэл.

М. А. ЦЫПЫЛОВ

Забайкалида Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлд эдэбхитэйгээр хабаадаг нютагай тусхайта пенсион нүхэр Цыпылов Мефод Андреевич 1973 оной июл 29-дэ наһа бараба.

М. А. Цыпылов 1893 онд Троицкосавска уездын Ф мичево тосхоной таряаша бүлэдэ түрэһэн байга 1910 онһоо 1914 он болог Амарай түмэр замые бари саа һэн. Империалис дай да хабаадаһан юм. Нют таа бусажа ерэмсээрээ, С ведүүдэй засагай түлөө т сэлдэ эдэбхитэйгээр хаба даһан байна. П. П. Смол ной хүтэлбэрилдэг партиза отрядта оробо. Һүүлээ отрядые даажа абаад, гаантантай тулалдаһан, хэд амжалтата ябуулгануу хээ бэлэй. 1920 ондо Сотн ково тосхон шадар болоһ байлдаанда Цыпыловэй у ридалга доро ябаган сэр шэдэй батальон бүлэг гаан хасагуудые һамна та сохиһон байгаа.

1922 ондо сэрэгэй ал һаа табигдажа, захиргаан ба ажахын хүдэлмэридэ байгаа һэн.

М. А. Цыпылов түбш даруу зантай, коммунист хэрэгтэ бэеэ үгэһэн ү сэхэ хүн байһан юм.

Улаан Тугай орденоо олон медальнуудаар шаг даһан. Тэрэнэй арюун д растаал хододоо һанагд ябахал.

Бүлэг нүхэдынь.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

14.35 — Һүүлэй һонин. 14.45 — «Жираф яажа гэр барибаб?» — мультфильм. 15.00 — **Үнгэтэ телевидени.** Берлиндэ боложо байһан залуушуулай ба студентнэрэй бүхэдэлхэйн X фестиваль. 15.45 — «РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадууд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ харуулна:

18.50 — «Горн» — ахалагша классай һурагшадта зорюулагдаһан тележурнал. 19.30 — Телепанорама. 19 — «Уласхоорондын шэн лэл» (буряадаар).

«Орбита» харуулна:

20.15 — **Үнгэтэ телеви ни.** Берлиндэ боложо бай залуушуулай ба студен рэй бүхэдэлхэйн X фе валь. 22.00 — Уласхоор дын панорама. 22.30 — **гэтэ телевидени.** Берли боложо байһан залуушуу ба студентнэрэй бүхэд хэйн X фестиваль.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ

«Орбита» харуулна:

19.00 — «Время» — дээсэлэй программа. 19.3 Байдарка ба каноэгээр люурдэжэ, дэлхэйн ба Е пын түрүү һуури эзэл түлөө мүрысөөн.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.15 — «Нүхэр хүдэл ришэн» гэһэн дамжуу 20.55 — «Арадай оюун лиг». Арадай театрнуудай нын харалгын дүн. 21.35 «Хаанаһаа олохо гээ иимэ дуунуудые?» — фил концерт.

Редакторай орлог М. Н. НИМАЕВ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН СААНАҺАА

НЬЮ-ЙОРК

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текст тараагдаа

ТАСС

Украиныи ССР-тэ Арадуудай Хани Барисаанай орден барюулхын тула июлиин 26-да Киевтэ болоһон баяр ёһолол дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текстые СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэд эндэ тараагаа.

БЕРЛИН

СЕПГ-гэй ЦК-гай уряалаар

ТАСС

Организациин гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Я. Арафат түрүүтэй Палестиные сулөөлхэ эмхиин делегаци СЕПГ-гэй ЦК-гай уряалаар Берлиндэ ерэбэ.

БЕРЛИН

МДФЖ-гэй уряа

ТАСС

«Хүн зониие үгы хэхэ гэһэн харата муухай ааша гаргажа байһандань Португалиин правительствые гэмнэнэбди», — гэжэ Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Африкадахи колонинууд дотороо Португалиин хархис этэгээдүүдэй зэрлиг муухай ябуулгануудые хэжэ байһантайнь дашарамдуулан, энэ мэдүүлгэ эндэ тунхаглагдаа. Колониализм ба апартеидые буруушааһан ООН-ой шиидхэбэриие тоошоонгүй, НАТО-гой оронууд Португалида, ЮАР-та экономическа туһа хүргэдэгые МДФЖ эрид буруушаана.

Эдэ гэмтэ ябуулгануудые эрид шууд буруушааха уряатайгаар федерациин национальна эмхинүүдтэ, бүхы дэлхэйн эхэнэрнүүдтэ МДФЖ хандаба.

РАНГУН

Шэнэ конституциин проект

ТАСС

Бирмын Союзай шэнэ конституци зохёохо комиссиин наймадахи сесси хүдэлмэрээ дүүргэбэ. Оронoй хуулиин гол дүримэй эсэсэй проектын текстые, Бирмын Союз гэдэг Социалис республикын Арадай конгрессэй, Арадай Соведүүдэй һунгалтануд тухай хуулинуудые баталаа. Бирмын Социалис программын партиин ЦК, революционно Совет проект болон хуулинуудые баталха байна.

Шэнэ конституци зохёохо комиссиин түрүүлэгшэ, ПБСП-гэй ЦК-гай генеральна секретарь, генерал Сан Ю. үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэбэ: «Манай арадай хүсэл эрмэлзэл хангахаар шэнэ, эб найрамдалта, үнэн зүб, һалбаран хүгжэһэн общество байгуулха зорилго урдаа табиһан байнабди».

НЬЮ-ЙОРК

„Аполлон" гэдэг замбуулинай онгосо табигдаба

ТАСС

«Апполон» гэдэг замбуулинай онгосо июлиин 28-да Холбоото Штадуудһаа табигдаба. «Скайлэб» гэжэ замбуулинай станциин хоёрдохи экипаж тэрээн дээрэ һуугаад ябана. Алан Бин, Оуэн Гэрриот, Джек Лусма гэгшэд экипажай бүридэлдэ ороно. Москвагай сагаар 14 час 11 минутада Флорида штадтахи Кеннедиин хушууһаа дэгдээгдэһэн «Сатурн-1В» гэжэ түлхин гаргагша ракетэ «Аполлон» онгосые замдань гаргаһан байна.

Ниидэлгын программын ёһоор, космонавтнууд станци дээрэ 59 хоногой туршада байха юм ха.

КАБУЛ

М. Даудай мэдүүлгэ

ТАСС

Афганистанай Республикын гүрэнэй толгойлогшо, премьер-министр Мухаммед Дауд эндэ бүлэг совет журналистнуудтай уулзахадаа, иигэжэ хэлээ: Совет хүтэлбэрилэгшэдэй эльгээһэн амаршалгые абажа, ехээр баярлабаб, — гэбэ.

«Эгээн бэрхэшээл түбэгтэй сагта Советскэ Союзай үзүүлһэн туһаламжа, дэмжэлгыень Афганистанай арад үндэрөөр сэгнэнэ», — гэжэ М. Дауд тэмдэглэбэ. Манай хоёр орон үни холоһоо хойшо хани барисаатай, аша үрэ түгэс харилсаа холбоотой юм. Афганистанай ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаан саашадаашье хүгжэхэ гээд найдажа байһанаа гүрэнэй толгойлогшо элирхэйлэн мэдүүлээ.

Ямаршье бүлэглэлдэ ороногүй, бүхы арадуудтай, илангаяа хүршэ арадуудтаяа хани барисаа тогтоон, оронoйнгоо гадаадын политика бэелүүлхэбди гэжэ М. Дауд саашадаа тэмдэглэбэ. Иран ба Пакистантай Афганистанай харилсаа холбоо таһалхые эрмэлзэдэг баруун оронуудай зарим информационно агентствэнүүд хороор хошхорно. Энэнь манай оронoй политикада яашье таарахагүй юм гэжэ М. Дауд хэлээ.

ВАРШАВА

Хөөрэлдөөн дүүрэбэ

ТАСС

Вьетнамай Ажалшадай партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй премьер-министр Фам Ван Донг түрүүтэй ДРВ-гэй партийно-правительственна делегациин албанай хэрэгээр Польшын Арадай Республикада ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүд дүүрэбэ.

Вьетнамай делегаци июлиин 28-да ПНР-һээ мордоо. ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ П. Ярошевич, Польшын партийна ба гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад аэродром дээрэһээ делегациие үдэшэһэн байна.

КАТМАНДУ

Непалай хүн зоной тоо

ТАСС

Непалай хүн зоной тоо 11 миллион 556 мянгада хүрэбэ гээд Непалай Түбэй статистическэ бюро мэдээсэбэ. Оронoй хүн зоной 96 процентнь хүдөө нютагуудта ажаһуудаг юм. Ниислэл хото — Катманду 150 мянган хүн зонтой.

«БУРЯАД ҮНЭН» ● 1973 оной июлиин 31. ● 4-дэхи хуудаһан ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-02466. Заказ № 00